

Transect-rapport 6311

**Stompwijk, Huyssitterweg
Gemeente Leidschendam-Voorburg (ZH)**

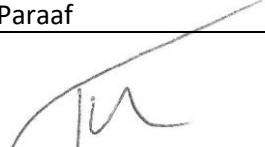
Archeologisch bureauonderzoek (BO) en inventariserend
Veldonderzoek (IVO), verkennende fase

transect

ARCHEOLOGISCH ONDERZOEK ► ADVIES

Auteur	J. Heijstek
Versie	Versie 1.2
Projectcode	26010011
Datum	03-02-2026
Opdrachtgever	Buro SRO
Uitvoerder	Transect b.v. Overijsselhaven 127 3433 PH Nieuwegein
Bureauonderzoek	J. Heijstek
Inhoudelijke controle	T. Nales (Senior KNA Prospector)
Onderzoeksmelding	5880717001
Bevoegde overheid	Gemeente Leidschendam-Voorburg
Adviseur bevoegde overheid	Gemeente Leidschendam-Voorburg
Status	Nog te beoordelen
Beheer documentatie	Transect, Nieuwegein
Voorblad	De omgeving van het plangebied op een topografische kaart uit 1615 (Balthasar; bron: rijnland.net/over-rijnland/archieven-en-erfgoed).

Autorisatie		
Naam	Datum	Paraaf
Drs. T. Nales (Senior KNA Prospector)	13-02-2026	

ISSN: 2211-7067

© Transect, Nieuwegein

Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgevers.

Transect aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

Samenvatting

In opdracht van Buro SRO heeft Transect b.v. in Januari 2026 een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd in een plangebied aan de Huyssitterweg in Stompwijk (gemeente Leidschendam-Voorburg). Het archeologisch vooronderzoek bestaat hier uit een Archeologisch Bureauonderzoek (BO).

Uit het bureauonderzoek blijkt dat archeologische resten uit het Mesolithicum en Neolithicum samenhangen met het voorkomen van getijdegeulen in de ondergrond. De oevers van deze geulen lagen destijds relatief hoog in het landschap en boden de droogste plekken van het gebied, waardoor permanente bewoning hier in principe mogelijk was. Hoewel er in de directe omgeving nog geen voorbeelden bekend zijn, sluiten vindplaatsen elders onder vergelijkbare omstandigheden de mogelijkheid niet uit dat nederzetting hier heeft plaatsgevonden. Voorwaarde is wel dat deze nederzettingen verbonden zijn aan relatief hoge, droge en deels gerijpte, zandige oeverwallen langs kreekgeulen. Na het Neolithicum raakten deze oevers door intensieve veenvorming begraven en uit het zicht, waardoor bewoning niet langer mogelijk was. In de Bronstijd ontstond een uitgestrekt veenmoeras dat in het algemeen te drassig was voor bewoning, tenzij er lokaal sprake was van ontwatering en daardoor bewoonbare omstandigheden. Tot ver in de Middeleeuwen bleef het plangebied deel uitmaken van een omvangrijk veengebied. Tegen het einde van de 12e eeuw begon men met de systematische ontginning, wat uiteindelijk leidde tot de droogmaking van de Meeslouwer- en Huiszitterpolder in respectievelijk 1611 en 1627, direct na afronding van de verving. De polders werden in 1848 samengevoegd tot de gecombineerde Huiszitter- en Meeslouwerpolder. Historische kaarten tonen aan dat er geen bebouwing in het plangebied aanwezig was. Daarom is de verwachting op het aantreffen van bewoningsresten uit de Bronstijd tot en met de Nieuwe Tijd laag. Resten uit het Mesolithicum en Laat-Paleolithicum liggen te diep (Formatie van Kreftenheije) en worden vanwege de geringe trefkans en ongunstige diepteligging buiten beschouwing gelaten.

Advies

Op basis van de tijdens het bureauonderzoek verworven resultaten is het in eerste instantie de vraag in hoeverre in het plangebied nog archeologisch relevante niveaus aanwezig zijn. In eerste instantie is niet bekend of ter hoogte van het plangebied oevers van getijdegeulen aanwezig zijn geweest waarop eventueel archeologische resten kunnen liggen. Ook is onbekend of deze oevers nog intact zullen zijn gebleven gezien de gebiedsontwikkeling binnen het plangebied de afgelopen dertig jaar. Dit is bepalend voor het vaststellen van de archeologische verwachting. Om dit te kunnen toetsen, dient de lithologische opbouw van de ondergrond en de mate van intactheid van de bodem te worden vastgelegd. Dit kan plaatsvinden door middel van een verkennend booronderzoek. Op grond van dit onderzoek kan dan een uitspraak worden gedaan of en in hoeverre archeologische resten te verwachten zijn.

De opdrachtgever heeft aangegeven dat de kas vloerverwarming heeft waardoor nog niet kan worden geboord. Het Inventariserend veldonderzoek (IVO) zal volgen in een later rapport.

Inhoud

1.	Aanleiding	1
2.	Aard en doel van het archeologisch vooronderzoek	2
3.	Afbakening van het plan- en onderzoeksgebied	3
4.	Planvorming en consequenties toekomstig gebruik	5
5.	Beleidskader	6
6.	Landschap, geomorfologie en bodem	7
7.	Beschrijving bekende archeologische kenmerken	10
8.	Historische situatie, huidig gebruik en bodemverstoringen	18
9.	Gespecificeerde archeologische verwachting	28
10.	Resultaten veldonderzoek	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
11.	Beantwoording onderzoeksvragen	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
12.	Conclusie en Advies	30
13.	Geraadpleegde bronnen	31
	Bijlage 1: Archeologische periode-indeling voor Nederland	34
	Bijlage 2: Plantekening	35
	Bijlage 3: Archeologische beleidskaart van de gemeente Leidschendam-Voorburg	36
	Bijlage 4: Geomorfologie	37
	Bijlage 5: Hoogtekaart	38
	Bijlage 6: Bodemkaart	41
	Bijlage 7: Archeologische informatie	42
	Bijlage 8: Boorpuntenkaart	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
	Bijlage 9: Foto's van boringen	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
	Bijlage 10: Boorbeschrijvingen	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.

1. Aanleiding

In opdracht van Buro SRO heeft Transect b.v.¹ in Januari 2026 een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd in een plangebied aan de Huysitterweg in Stompwijk (gemeente Leidschendam-Voorburg). De aanleiding voor het onderzoek vormt de aanvraag van een omgevingsvergunning en een functiewijziging ten behoeve van de nieuwbouw van een bedrijfspand en de sloop van de bestaande kassen.

In het plangebied geldt in het bestemmingsplan *Glastuinbouwgebied Meeslouwerpolder (2021)* een Waarde – Archeologie 4. Vanwege deze aanduiding is een archeologisch onderzoek verplicht bij bodemingrepen, die groter zijn dan 2000 m² en dieper dan 100 cm -Mv reiken. Dit betekent dat gezien de omvang van de voorgenomen van de toekomstige ontwikkeling (circa 2 ha met bodemingrepen dieper dan 50 cm -Mv) archeologisch vooronderzoek nodig is.

¹ Transect b.v. voldoet aan de eisen zoals gesteld in de kwaliteitsnorm 'BRL SIKB 4000', versie 4.2, en is gecertificeerd door middel van een procescertificaat. Transect b.v. is certificaathouder van de volgende protocollen: 'KNA Protocol 4001 Programma van Eisen', 'KNA Protocol 4002 Bureauonderzoek', 'Protocol 4003 Inventariserend Veldonderzoek, variant Overig', 'Protocol 4003 Inventariserend Veldonderzoek, variant Proefsleuven' en 'Protocol 4004 Opgraven', en staat geregistreerd bij de RCE en de SIKB.

2. Aard en doel van het archeologisch vooronderzoek

Het archeologisch vooronderzoek bestaat uitsluitend uit een archeologisch Bureauonderzoek (BO).

Het doel van het archeologisch bureauonderzoek is het specificeren van de archeologische verwachting, dat wil zeggen het aan de hand van beschikbare en nieuwe informatie over de archeologie, cultuurhistorie, geomorfologie, bodemkunde en grondgebruik, bepalen van de kans dat binnen het plangebied archeologische resten kunnen voorkomen. Hiervoor is onder andere het centraal Archeologisch Informatiesysteem (Archis) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) geraadpleegd, waarin de Archeologische Monumentenkaart (AMK) is opgenomen. Aanvullende (cultuur)historische informatie is verkregen uit historische kaarten. Om inzicht te krijgen in de opbouw en ontwikkeling van het landschap zijn onder andere de bodemkaart en beschikbare geologische en geomorfologische kaarten geraadpleegd.

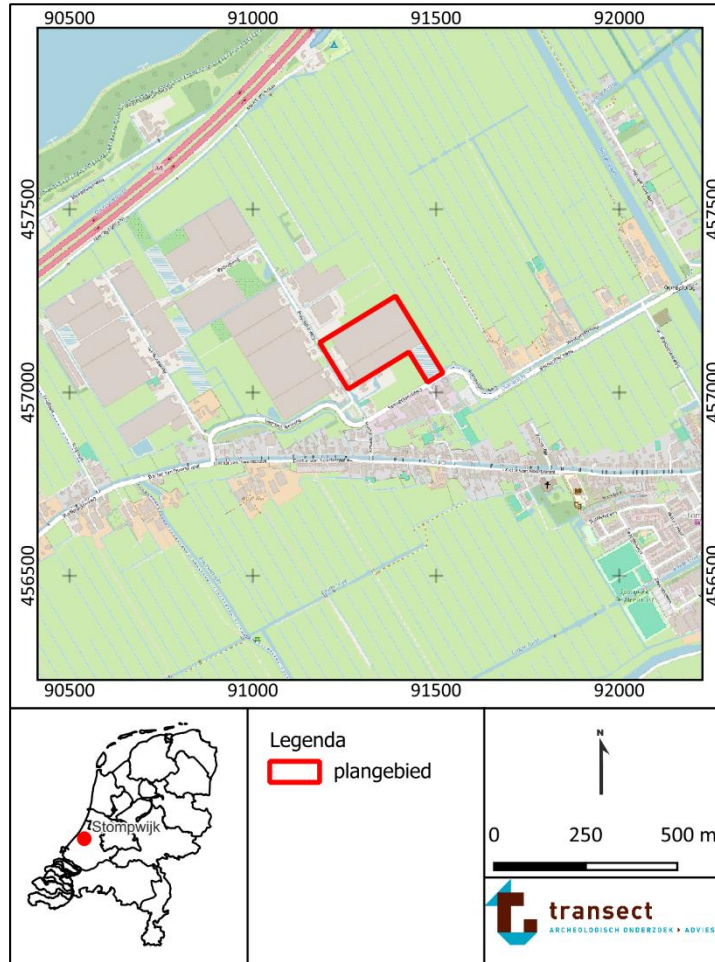
Het resultaat van het archeologisch vooronderzoek is dit rapport en advies met een conclusie over het risico dat eventueel aanwezige archeologische waarden in het plangebied worden verstoord als gevolg van de voorgenomen plannen. Op basis van dit rapport neemt de bevoegde overheid een beslissing in het kader van de vergunningverlening of planprocedure. Het rapport bevat waar mogelijk gegevens over de – verwachte – aan- of afwezigheid, aard, omvang, ouderdom, gaafheid, conservering en (relatieve) kwaliteit van archeologische waarden. Het bureauonderzoek is uitgevoerd volgens protocol 4002 van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie, versie 4.2 (KNA 4.2).

3. Afbakening van het plan- en onderzoeksgebied

Gemeente	Leidschendam-Voorburg
Plaats	Stompwijk
Toponiem	Huysitterweg 17
Kaartblad	30H
Centrumcoördinaat	91.336 / 457.143

Bij het archeologisch bureauonderzoek is onderscheid gemaakt in het plangebied en het onderzoeksgebied. Het plangebied is het gebied waarin de geplande bodemingrepen zullen plaatsvinden. Het onderzoeksgebied omvat het plangebied en een deel van het direct omringende gebied en wordt bij het onderzoek betrokken om tot een beter inzicht te komen in de archeologische, (cultuur)historische en bodemkundige situatie in het plangebied. Het onderzoeksgebied beslaat in dit geval een straal van circa 500 meter rond het plangebied.

Het plangebied ligt aan de Huysitterweg 17 in Stompwijk (gemeente Leidschendam-Voorburg). De ligging van het plangebied is weergegeven in figuur 1. Kadastraal gezien omvat het plangebied de percelen SWK03-B-1562, 1564, en 1997. Het plangebied is circa 4,1 ha groot.

Figuur 1: Ligging van het plangebied (met rode lijnen aangegeven, bron: www.pdok.nl).

4. Planvorming en consequenties toekomstig gebruik

Kader	Buitenplanse Omgevingsplanactiviteit (BOPA)
Oppervlakte plangebied	4,1 ha
Planvorming	Nieuwbouw (ca. 2 ha).
Omvang verstoringen	Sloop kassen (ca. 3,5 ha). Nieuwbouw (ca. 2 ha)
Bodemverstorende werkzaamheden	Graafwerkzaamheden, heiwerkzaamheden
Diepte verstoring	Onbekend (>50 cm)

Het plan is om in het plangebied een nieuwe opslag- en bedrijfsloods te realiseren voor Luiten Foods op het betreffende adres. Hiervoor zal de bestaande kassen worden gesloopt. In bijlage 2 is een inrichtingstekening van de toekomstige situatie opgenomen. **Om deze herontwikkeling te kunnen uitvoeren, zijn een omgevingsvergunning en een functiewijziging in het bestemmingsplan vereist, aangezien de geplande werkzaamheden omvangrijker zijn dan het bestemmingsplan toestaat.** Naar verwachting zullen de bodemingrepen het bodemarchief aantasten, waardoor mogelijk aanwezige archeologische waarden in het geding komen. Op dit moment is nog niet alles over de toekomstige ontwikkelingen bekend; de huidige bedrijfswoning blijft voorlopig behouden. De bestaande kassen zullen worden gesloopt en op deze locatie zal een bedrijfsloods van circa 2 hectare worden gerealiseerd. Waarschijnlijk zullen er onder de nieuwbouw ook heipalen worden aangebracht. Hoe diep deze ingrepen precies zullen zijn, is nog niet bekend, omdat de technische tekeningen voor de bouw nog in de maak zijn.

Er zijn geen effecten op het grondwaterpeil voorzien.

5. Beleidskader

Onderzoekskader	Aanvraag omgevingsvergunning
Beleidskader	<i>Glastuinbouwgebied Meeslouwerpolder (2021)</i>
Onderzoeksgrens	2000 m ² en dieper dan 100 cm –Mv

In 1992 heeft Nederland het Europees Verdrag inzake de bescherming van het archeologisch erfgoed ondertekend; ook wel het Verdrag van Malta of Valletta genoemd, naar het eiland en de plaats waar het is ondertekend. Het Verdrag is in 1998 geratificeerd en op 1 september 2007 via de Wet op de Archeologische Monumentenzorg (Wamz) geïmplementeerd. De Wamz is een wijzigingswet en omvat een wijziging van de Monumentenwet 1988, de Wet Milieubeheer, de Ontgrondingenwet en de Woningwet, op grond waarvan overheden onder andere bij bodemingrepen verplicht rekening moeten houden met het behoud van archeologische waarden. Sinds juli 2016 is het behoud en beheer van het Nederlandse erfgoed geregeld door Erfgoedwet, die de Monumentenwet 1988 vervangt. Het deel van het erfgoedbeheer dat betrekking heeft op de besluitvorming in de fysieke leefomgeving is sinds 1 januari 2024 opgenomen in de Omgevingswet. Hierin is bepaald dat gemeentes rekening moeten houden met het belang van het behoud van cultureel erfgoed bij het vaststellen van het omgevingsplan. Hieronder vallen dus ook bekende en/of aantoonbaar te verwachten archeologische monumenten. Dit is vastgesteld in het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl) artikel 5.130, lid 1. In het belang van de archeologische monumentenzorg kan een gemeente vanuit het Omgevingsplan lokale regels stellen door monumenten (concreet) in de bodem te beschermen of ze juist vakkundig op te laten graven (lid 3, 4 en 5). Ook kunnen ze vanuit het Omgevingsplan eisen stellen aan het onderzoek, waaronder het onderzoeksthema en de onderzoeksvorm. Gemeentes hebben tot eind 2031 om tot een Omgevingsplan op te stellen. Tot die tijd geldt een Tijdelijk Omgevingsplan.

Volgens het tijdelijke omgevingsplan Glastuinbouwgebied Meeslouwerpolder (2021) is aan het plangebied de dubbelbestemming 'Waarde – Archeologie 4' toegekend (bron: omgevingswet.overheid.nl). Deze classificatie is gebaseerd op de gemeentelijke beleidskaart, waarop voor dit gebied een lage archeologische verwachting geldt (Gemeente Leidschendam-Voorburg, Wassenaar en Voorschoten, 2013). Wanneer bouwwerken of bodemingrepen plaatsvinden die groter zijn dan 2.000 m² en dieper reiken dan 100 cm onder maaiveld, is archeologisch (voor)onderzoek verplicht. Omdat in dit geval zowel de oppervlakte als de diepte van de ingrepen deze drempelwaarden overschrijden, moet in het kader van de aanvraag voor een omgevingsvergunning een archeologisch (voor)onderzoek worden uitgevoerd (zie hoofdstuk 4).

In het kader van de omgevingsvergunning dient de aanvrager een rapport aan de gemeente te overleggen, waarin de archeologische waarde van het plangebied naar het oordeel van Burgemeester en Wethouders in voldoende mate is vastgesteld. Afhankelijk van de uitkomsten van het archeologisch (voor-)onderzoek dat hiervoor nodig is, kunnen aan de ontwikkeling regels worden verbonden ter behoud van belangrijke archeologische waarden. Deze kunnen bestaan uit technische aanpassingen of een veiligstellende opgraving. Het archeologisch vooronderzoek kan hiertoe worden uitgebreid met een al dan niet gecombineerd karterend en waarderend onderzoek, zodat op basis van de KNA-waarderingsystematiek een waardestelling kan worden opgemaakt.

6. Landschap, geomorfologie en bodem

Archeoregio	Hollands veen- en kleigebied
Geomorfologie	Vlakte van getij-afzettingen
Maaiveld	4 m -NAP
Bodem	Moerige eerdgronden
Grondwater	GWT-II

Landschapsgenese

Het plangebied behoort tot het Hollandse veen- en kleigebied. De oorsprong van dit landschap gaat terug tot het einde van de laatste ijstijd, het Weichselien. In die periode kwamen de Rijn en de Maas samen in een brede vlakte van vlechtende rivieren nabij Rotterdam. De rivieren deponeerden grof zand en grind, wat geologisch wordt toegeschreven aan de Formatie van Kreftenheije (De Mulder e.a., 2003).

Tijdens het Bølling-Allerød-interstadiaal (circa 13.000 tot 11.000 jaar geleden) concentreerde de afvoer van de Rijn en Maas zich in enkele meanderende hoofdgeulen. Dit zorgde voor een duidelijke differentiatie van sediment, waarbij beddingafzettingen (zand), oeverafzettingen (zandige klei) en komafzettingen (overstromingsafzettingen van zware klei) ontstonden. In de ondergrond zijn de oever- en komafzettingen uit deze periode terug te vinden als een pakket relatief stugge, donkergrijze tot blauwgrijze klei, liggend bovenop de rivierafzettingen uit het Weichselien. Dit pakket staat bekend als het Laagpakket van Wijchen (de Mulder e.a., 2003).

Vanaf 11.000 jaar geleden verslechterde het klimaat tijdelijk, wat leidde tot verhoogde piekafvoeren in de rivieren en het geleidelijk verdwijnen van vegetatie. Dit resulteerde opnieuw in de aanvoer van grof zand door de Rijn en Maas en de vorming van een brede vlechtende riviervlakte. Door verstuiving van zand uit de droogvallende rivierbeddingen werd veel zand afgezet langs de randen van het oude rivierdal (Laagpakket van Delwijnen, de Mulder e.a., 2003). Hier ontstonden rivierduinen die soms tot 10 à 15 meter hoog werden (Berendsen, 2005).

Met het begin van het Holoceen (circa 10.000 jaar geleden) verbeterde het klimaat sterk, waardoor de gemiddelde jaartemperaturen stegen en gletsjers op grote schaal begonnen te smelten. De grote hoeveelheid smeltwater veroorzaakte een wereldwijde stijging van de zeespiegel. Door deze stijging werd ook het grondwater in Nederland landinwaarts opgestuwd, wat leidde tot het verdrinken van het oude rivierdal van de Rijn en Maas. Hierdoor ontstonden zoetwatermeren en moerassen waarin veenvorming optrad (Basisveen Laagpakket; De Mulder e.a., 2003). Uitzonderingen waren de gebieden waar de Rijn en Maas nog actief waren.

Als gevolg van de steeds sneller stijgende zeespiegel (van het Laat-Mesolithicum tot en met het Midden-Neolithicum) drong de zee steeds verder het achterland binnen en ontstond een soort waddenzee. Geologisch worden deze afzettingen gerekend tot de Formatie van Naaldwijk, Wormer Laag. Binnen dit systeem werd veel zand en klei afgezet, waarbij het zand zich vooral concentreerde in de geulen en de zandige klei aan weerszijden van de geul (oeverafzettingen). In de loop van het Laat-Mesolithicum en Vroeg-Neolithicum slibden de geulen geleidelijk dicht door verzanding (circa 4.900 v. Chr.; Hijma, 2010).

Door het sluiten van de kustlijn rond 3.800 v. Chr. ontstond achter de strandwallen een zoetwatermilieu waarin eerst een kwelder ontstond, gevolgd door omvangrijke veenvorming. De oevers van de getijdegeulen waren waarschijnlijk de laatste elementen die onder het veen verdwenen

zijn. Dit veen wordt geologisch gezien tot het Hollandveen Laagpakket gerekend (de Mulder e.a., 2003). Door de vernatting was bewoning in het gebied na het Laat-Neolithicum tot in de Late Middeleeuwen niet mogelijk, behalve op enkele door veenprielen ontwaterde veenstukken of -kussens. Vanaf die tijd is men begonnen met het ontginnen van het veengebied door ontwatering, en later werd het veen afgegraven voor turfwinning. Hierdoor kwam in de ontveende gebieden de top van de geul- en dekafzettingen uit het Laat-Mesolithicum en Vroeg-Neolithicum weer aan het maaiveld te liggen.

Geologie

Volgens de geologische kaart van Nederland bevinden zich in het plangebied afzettingen behorend tot het Laagpakket van Wormer (TNO, 2020; www.dinoloket.nl). Binnen deze afzettingen worden getijdeafzettingen verwacht, afgewisseld met veenlagen van de Formatie van Nieuwkoop. Uit nabijgelegen geologische boringen (B30H1183 en B30H1186) blijkt dat de ondergrond ten noorden van het plangebied bestaat uit een dunne laag Hollandveen (Formatie van Nieuwkoop), gelegen bovenop een kleipakket (Formatie van Naaldwijk, Laagpakket van Wormer) tot een diepte van 6 meter onder maaiveld (10,2 m -NAP). In dit pakket zijn op verschillende dieptes ingeschakelde veenlagen gedocumenteerd.

Volgens boring BHR00000024535, direct ten noordoosten van het plangebied (Dinoloket TNO), bestaat de ondergrond tot 120 cm onder maaiveld (5,35 m -NAP) uit matig siltige klei. Tussen 20 en 45 cm onder maaiveld (4,35 – 4,6 m -NAP) bevindt zich een zwak kleiige veenlaag, terwijl de bovenste 20 cm wordt gevormd door een sterk siltige kleilaag.

Geomorfologie

Volgens de geomorfologische kaart ligt het plangebied op een vlakte van getijafzettingen (code M72, bijlage 4, www.pdok.nl). Plaatselijk kunnen hierop veenresten voorkomen.

De mate van rijping in getijdeafzettingen (klei) geeft aan hoe droog de bodem is. Wanneer oeverwallen van getijdegeulen hoog genoeg liggen om niet regelmatig te overstromen en kunnen ontwateren, kan er bodemvorming plaatsvinden. Dit wijst erop dat de afzettingen droog genoeg waren voor mogelijke bewoning. Het herkennen van rijping en bodemvorming in getijdegebieden is vaak lastig, doordat het sediment in een wad-kwelderlandschap weinig differentiatie vertoont en van gelijke samenstelling is. Dit komt door de hoge sedimentatie en snelle zeespiegelstijging aan het begin van het Holoceen, waardoor er weinig tijd was voor bodemvorming. Onderzoek in Engeland (Goldcliff, Gwent) toont aan dat bodems in dit soort landschappen meestal alleen zichtbaar zijn door een vaag ijzer- of mangaanhorizont. Een vergelijkbare situatie wordt ook verwacht in het plangebied.

Actueel Hoogtebestand Nederland (AHN)

Op basis van het AHN valt af te leiden dat het maaiveld in het plangebied op 4,0 m -NAP ligt (bron: www.ahn.nl; versie 5; bijlage 3). Het maaiveld binnen het plangebied is relatief vlak en vertoont weinig verschillen.

Bodem en grondwatertrap

Volgens de bodemkaart worden in het plangebied moerige eerdgronden verwacht (kaartcode Wo, bijlage 6, pdok.nl). Deze term omvat zowel plas- als broekeerdgronden: bodems met een venige bovenlaag en een minerale ondergrond van klei. Bij plaseerdgronden is de kleilaag slap, terwijl bij broekeerdgronden de ondergrond steviger is. Beide bodemtypen komen vooral voor in droogmakerijen, waar de venige bovenlaag een restveenpakket vormt dat overblijft na vervening. Vaak is er ook kateklei aanwezig en is de venige bovenlaag ingedroogd (De Bakker, 1966).

De grondwatertrap in het plangebied is aangeduid als II op de bodemkaart. Dit betekent dat de gemiddeld hoogste grondwaterstand (GHG) tot maximaal 40 cm onder maaiveld kan reiken, terwijl de gemiddeld laagste grondwaterstand (GLG) tussen de 50 en 80 cm onder maaiveld ligt. Deze grondwaterstanden zorgen ervoor dat organisch materiaal, zoals botten of plantenresten, binnen 80 cm onder maaiveld wordt aangetast door oxidatie. Binnen deze diepte kunnen wel anorganische resten, zoals vuursteen en aardewerk, of verbrande organische resten worden aangetroffen. Onder de 80 cm onder maaiveld bestaat bovendien de mogelijkheid dat onverbrande organische resten bewaard zijn gebleven.

7. Beschrijving bekende archeologische kenmerken

Wettelijk beschermd monument	Nee
AMK terrein	Nee
Verwachting gemeentelijke kaart	Laag
Archeologische waarden en/of informatie	Nee

Wettelijk beschermde status

Het plangebied heeft volgens het centraal archeologisch informatiesysteem (Archis) van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) geen archeologisch wettelijk beschermde status.

Archeologische Monumentenkaart (AMK)

Het plangebied is niet opgenomen op de Archeologische MonumentenKaart (AMK).

Archeologische verwachting

Op de gemeentelijke beleidskaart heeft het plangebied een **lage archeologische** verwachting. Deze verwachting is gebaseerd op de verwachte ligging van het plangebied op een getijdeoeverwal. Deze hebben vanwege hun wat hogere ligging binnen het regionale landschap bewoningsmogelijkheden geboden sinds de vorming van de oeverwallen.

Bekende archeologische waarden

Voor zover bekend zijn er binnen het plangebied geen archeologische waarnemingen gedaan en heeft er eerder geen archeologisch onderzoek plaatsgevonden. **Binnen het onderzoeksgebied is daarentegen wél relevante informatie beschikbaar** (zie bijlage 7). Een overzicht van uitgevoerde onderzoeken in de nabijheid van het plangebied is opgenomen in tabel 1, terwijl tabel 2 de diverse vondstmeldingen toont.

De natuurlijke ondergrond in het onderzoeksgebied bestaat uit getijden(kom)afzettingen van de Formatie van Wormer. **Voor deze afzettingen geldt in de omgeving doorgaans een lage archeologische verwachting, omdat er in de omgeving geen ongestoorde bodemlagen zijn vastgesteld en de bovenste delen van de oever- en komafzettingen zijn aangetast.** De daarboven liggende Hollandveen-afzettingen zijn door intensieve ontvening, met name in de Late Middeleeuwen tot en met de Nieuwe Tijd, sterk verstoord geraakt. Hierdoor is de archeologische verwachting voor deze laag gering.

Langs de Stompwijkseweg, een historisch ontginningslint, zijn ophogingslagen van menselijke oorsprong aangetroffen. Deze ophogingen hangen waarschijnlijk samen met het versterken van dijklichamen en aanleg van infrastructuur. Voor deze lagen wordt een verhoogde archeologische verwachting aangenomen, met name wat betreft sporen van bewoning en gebruik uit de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd.

Op meerdere plekken rondom het plangebied zijn restanten van veenrestdijken gevonden, die ten vroegste uit de 17e eeuw dateren. Deze resten worden gezien als relict van historische veenontginningen en zijn van belang voor het landschap en het cultuurhistorisch erfgoed.

Tabel 1: Overzicht van de archeologische onderzoeken rondom het plangebied (<500 m).

Zaak-ID	Toponiem	Afstand-windrichting	Type onderzoek	Bevindingen	Bron
4025921100	Huysitterweg 14-16	158 m ten zuidwesten	Booronderzoek	Op basis van het vooronderzoek is vastgesteld dat het onderzoeksgebied een lage verwachting heeft op de aanwezigheid van archeologische resten. Dit is gebaseerd op de mate van verstoring van de top van de oeverafzettingen, het ontbreken van sporen van bodemvorming (in de vorm van rijping of gips-concreties) en het ontbreken van archeologische indicatoren die op de aanwezigheid van een nederzetting wijzen. Hiermee is de aanwezigheid van een vindplaats in het plangebied niet waarschijnlijk.	Nales (2016)
4616971100	Verbindingsweg Deelgebied 3	400 m ten zuidoosten	Proefsleuven	Tijdens het proefsleuvenonderzoek zijn drie sporen aangetroffen. In werkput 1 en 2 zijn delen van de veenrestdijk gevonden die haaks op het plangebied loopt. Op basis van het vondstmateriaal kan gezegd worden dat de opgegraven delen / ophooglagen van de veenrestdijk niet ouder kunnen zijn dan de 17e eeuw. Vermoedelijk is in de 18e eeuw grond vanuit Delft aangevoerd dat stadsafval bevatte uit de 13e - 20e eeuw. Het vondstmateriaal, afkomstig uit de verschillende lagen van de veenrestdijk, heeft de oorspronkelijke context verloren en is dan ook niet geschikt bevonden om de diverse ophooglagen te kunnen dateren. Wel is met zekerheid te zeggen dat vulling 8 (zie bijlage 10) niet ouder kan zijn dan de 18e eeuw op basis van een scherf industrieel	Pels-Ouweneel (2018)

				<p>wit aardewerk uit de 18e - 20e eeuw, waarmee de lagen bovenop vulling 8 ook niet ouder kunnen zijn dan de 18e eeuw. Tevens is in werkput 2 een afdruk van een tegelpad uit de Nieuwe tijd gevonden. Werkput 3 ten slotte bevatte een greppel die is teruggevonden op de Kadastrale Minuut uit 1811 - 1832 en als perceleringsgreppel heeft gediend. In combinatie met het vondstmateriaal is de greppel gedateerd in de 18e - 19e eeuw. Later is de greppel in onbruik geraakt, vermoedelijk toen men in de loop van de jaren '50 van de vorige eeuw sloten heeft gedempt om kavels te vergroten.</p>	
4859826100	Zustersdijk	375 m ten zuidoosten	Begeleiding	<p>De dijk is een veenrestdijk met verschillende ophooglagen in de top (grond afkomstig uit delft) en intact veen als basis, gelegen op klei. Oorsprong lijkt in de 18de eeuw te zijn. op de kleilaag is geen archeologie aangetroffen. - Datum 2021-02-08 15:02:10: Binnen het plangebied ligt een veenrestdijk. Op basis van het vondstmateriaal zijn de ophooglagen van de veenrestdijk niet ouder dan de 17e eeuw. Vermoedelijk is in de 18e eeuw grond vanuit Delft aangevoerd dat stadsafval bevatte uit de 13e-17e eeuw. Het vondstmateriaal, afkomstig uit de verschillende lagen van de veenrestdijk, heeft geen relatie met de dijk, anders dan het gebruik als ophogingsmateriaal en is dan ook niet geschikt om de ophooglagen mee te dateren; anders dan een terminus post quem. Met zekerheid is vulling 8 niet ouder dan de 18e eeuw;</p>	Pels-Ouweneel & Rendering (2020)

				<p>dit vanwege een fragment industrieel wit aardewerk uit de 18e- 20e eeuw, waarmee de lagen bovenop vulling 8 ook niet ouder kunnen zijn dan de 18e eeuw. Direct ten noordoosten van de veenrestdijk is de Wesensloot aangetroffen, zoals deze ook op de historische kaart van Dou uit 1687 te zien is. Deze dateert, ook op basis van het vondstmateriaal, in de 17de eeuw. Ook zijn een tweetal kuilen en een paalkuil aangetroffen in de ophooglagen van het centrale deel van de veenrestdijk. De paalkuil kan mogelijk tot een hekwerk behoren, maar hiervan is slechts één spoor aangetroffen.</p>	
5142733100	Doctor van Noortlaan 13-13d	343 m ten zuidwesten	Booronderzoek	<p>Het booronderzoek heeft aangetoond dat de stratigrafie bestaat uit een antropogeen pakket dat gerelateerd kan zijn aan zowel de recent gesloopte bebouwing als de historisch bekende (en mogelijk onbekende) voorganger(s) hiervan, op veen van het Hollandveen Laagpakket vanaf 130-420 cm onder maaiveld (2.63-5.09 m –NAP), op getijden(kom)afzettingen van het Laagpakket van Wormer vanaf 300-510 cm onder maaiveld (4.95-5.39 m –NAP). Voor de afzettingen van het Laagpakket van Wormer, gelegen op 300-510 cm onder maaiveld (4.95-5.39 m –NAP), geldt dat het gaat om kleiige getijden(kom)afzettingen waarin geen bodemniveaus aanwezig zijn die wijzen op een langdurig bewoonbare omstandigheden. Op basis van deze bevindingen wordt de hoge verwachting op het aantreffen van sporen en</p>	Groenhuijzen (2022)

				resten van bewoning uit het Laat-Mesolithicum en Neolithicum op dit niveau bijgesteld naar laag. In het gehele onderzoeksgebied zijn bewoningslagen aangetroffen die gerelateerd kunnen zijn aan zowel de recent gesloopte bebouwing als de historisch bekende (en mogelijk onbekende) voorganger(s) hiervan. Deze lagen bevinden zich vanaf het maaiveld in boringen 1, 4 en 8, en vanaf 45-125 cm onder maaiveld (1.37-2.69 m –NAP) in boringen 5, 6, 7, 9, 10, 11, 12, 13 en 14. Omdat hier nog resten ouder dan de recent gesloopte bebouwing kunnen voorkomen, blijft voor deze lagen de verwachting op het aantreffen van sporen en resten van bewoning uit de periode Late Middeleeuwen-Nieuwe Tijd behouden.	
4561818100	Verbindingsweg	184 m ten zuiden	Booronderzoek	Op basis van het aanvullend booronderzoek ter hoogte van Verbindingsweg-West (Fase 2), kan worden geconcludeerd dat in deelgebied 1 (boringen 1 en 2) sprake is van een dijklichaam uit de middeleeuwen – nieuwe tijd. Deze vertegenwoordigt ook een veenrestdijk en een veenontginning waarvan de aanleg in tijd terug kan gaan tot rond 1300. De hoge archeologische verwachting van dit deelgebied is in principe met het aanvullend booronderzoek bevestigd. Het archeologisch niveau ligt hier vanaf maaiveld.	Kerkhoven (2017)
5632224100	Warmteling Lot C	490 m ten noordwesten	Booronderzoek	Op basis van het vooronderzoek zijn drie deelgebieden vastgesteld. Deelgebied 1, de locatie van een voormalige molen, ligt ten zuiden van de Stompwijkseweg (<i>advies in situ</i>). In deelgebied 2,	Van Dasselaar (2025)

				<p>het gebied tussen de Stompwijkseweg en de snelweg A4 geldt een verwachting op prehistorie, in een droogmakerij waar de afzettingen van het Laagpakket van Wormer aan of vlak onder het maaiveld liggen (deelgebied 'krekengebied', het oorspronkelijke veen is daar afgegraven; <i>advies proefsleuven</i>). In het meest oostelijke deel van het tracé is het veen niet afgegraven. Dat is deelgebied 3, het veengebied (<i>advies vrijgave</i>).</p>	
4695590100	Huyssitterweg 4	245 m ten zuiden	Booronderzoek	<p>In 2019 is een archeologisch vooronderzoek uitgevoerd voor een plangebied aan de Huyssitterweg te Stompwijk, gemeente Leidschendam-Voorburg (kaart 1, afbeelding 1). Het betreft een herontwikkeling van een plangebied bestaande uit twee kadastrale percelen. De bouwlocatie heeft een oppervlakte van ca. 0,2 hectare en is momenteel onbebouwd. Op de locatie zullen twee nieuwbouwwoningen worden gerealiseerd. Voorafgaand aan de ontwikkelingen dient in kaart gebracht te worden welke archeologische waarden mogelijk in het geding zijn. In het kader van deze ontwikkeling is al een bureauonderzoek uitgevoerd. Hierin is geconcludeerd dat in het plangebied mogelijk een neolithische oeverwal aanwezig is. De top van deze oeverwal heeft een hoge archeologische verwachting voor de periode Neolithicum. Voor alle overige periodes heeft het plangebied een lage archeologische verwachting vanwege de vervening die heeft plaatsgevonden in het plangebied. Op</p>	Pettersen <i>et.al.</i> 2019.

historisch kaartmateriaal tot 1850 is het plangebied gekarteerd als water vanwege de uitgevoerde turfwinning. Op basis van de resultaten van het bureauonderzoek is een inventariserend veldonderzoek door middel van verkennende boringen uitgevoerd. Tijdens het inventariserend veldonderzoek zijn binnen het plangebied geen archeologisch interessante niveaus aangetroffen. De verwachte oeverwal is niet aangetroffen. De oorspronkelijke bodemopbouw binnen het plangebied was rietveen (Hollandveen) op klei (Wormer-afzettingen). De Wormer afzettingen zijn slap en onontwikkeld hetgeen aantoont dat de bodem binnen het plangebied gedurende het Neolithicum niet geschikt was voor permanente bewoning. Het Hollandveen, ontstaan in de perioden na het Neolithicum, is sterk verstoord door de ontvening in de Late Middeleeuwen en Nieuwe Tijd. Hierdoor zullen eventuele archeologische waarden in de top ervan verstoord zijn geraakt. Binnen het plangebied geldt daarom een lage archeologische verwachting voor alle periodes.

Tabel 2: Overzicht van de vondstmeldingen rondom het plangebied (<500 m).

Zaak-ID	Toponiem	Afstand- windrichting	Datering	Type onderzoek	Omschrijving vondstmelding
4025921100	Huysitterweg 14-16	158 m ten zuidwesten	Late Middeleeuwen – Nieuwe Tijd	Booronderzoek	Bouwkeramiek en aardewerk.
4616971100	Verbindingsweg Deelgebied 3	400 m ten zuidoosten	Late Middeleeuwen – Nieuwe Tijd	Proefsleuven	Metaal, dierlijk bot, natuursteen, aardewerk, bouwkeramiek en pijpaaarde.
4859826100	Zustersdijk	375 m ten zuidoosten	Late Middeleeuwen – Nieuwe Tijd	Begeleiding	Dierlijk bot, natuursteen, aardewerk, bouwkeramiek en pijpaarde.
5142733100	Doctor van Noortlaan 13- 13d	343 m ten zuidwesten	Nieuwe Tijd Midden – Nieuwe Tijd Laat	Booronderzoek	Aardewerk en pijpaaarde.

8. Historische situatie, huidig gebruik en bodemverstoringen

Landschapstype ²	Droogmakerij
Cultuurhistorische elementen ³	Nee
Aard historisch landgebruik	Veen, water
Historische bebouwing aanwezig	Nee
Bebouwing van cultuurhistorische waarde	Nee

Historische achtergronden van het cultuurlandschap en -situatie

Tot ver in de Middeleeuwen maakte het plangebied deel uit van een uitgestrekt veengebied. Pas tegen het einde van de 12^e eeuw veranderde dit, toen men begon met de systematische ontginning van het gebied. Vanuit de omliggende veenrivieren werden ontginningsbases aangelegd, van waaruit lange weteringen werden gegraven die de afwatering van het veen verzorgden. Vanuit deze bases kon het land in blokken worden ontgonnen, doorgaans volgens vaste afmetingen. Deze ontginningen kenmerken zich door een rationeel verkavelingspatroon en de aanwezigheid van lange sloten, typerend voor de laatmiddeleeuwse cope-ontginningen. Op de kades, waar de ontginning startte, ontstonden in de loop van de Middeleeuwen (agrarische) nederzettingen. Stompwijk (oorspronkelijk Stompic) werd rond 1300 gesticht. De Stompwijkseweg, die ongeveer 200 meter ten zuiden van het plangebied ligt, dateert als dijk vermoedelijk ook uit deze periode. Aanvankelijk was het ontgonnen land geschikt voor akkerbouw, maar door voortdurende ontwatering trad bodemdaling op, waardoor het gebied steeds natter werd. Dit leidde tot aanvullende maatregelen, zoals het graven van extra sloten, maar deze versterkten juist het proces van bodemdaling.

Vanaf de 14e eeuw nam de vraag naar turf vanuit de steden als brandstof sterk toe. Hierdoor veranderde het gebruik van het landschap en werden grote oppervlakten veengebied afgegraven. Aanvankelijk gebeurde dit door het steken van veen, maar met de uitvinding van de baggerbeugel rond 1530 en de toenemende vraag naar turf in de Gouden Eeuw (17e eeuw), werd de vervening geïndustrialiseerd. Met de baggerbeugel kon ook veen onder de waterspiegel worden gewonnen, wat commercieel aantrekkelijk was, maar wel leidde tot het ontstaan van grote plassen. De vervening rond Stompwijk vond vermoedelijk plaats tussen 1650 en 1850, waarna diverse grote plassen in het landschap achterbleven. Deze werden later drooggemaakt, deels om de resterende bewoning op de ontginningslinten te beschermen en deels vanwege de aantrekkelijke investeringen in nieuwe landbouwgrond. Het onderzoeksgebied ligt in een van de jongste **droogmakerijen, de Meeslouwer- en Huiszitterpolder, waarvan de droogmaking respectievelijk in 1611 en 1627 begonnen, en in 1848 werden samengevoegd tot de gecombineerde Huiszitter- en Meeslouwerpolder, direct nadat de vervening was afgerond** (Teixera de Mattos, 1907).

Uit historisch kaartmateriaal blijkt dat het onderzoeksgebied centraal in de Meeslouwer- en Huiszitterpolder ligt (figuren 9-15). Rond 1975 (figuur 1) ontstond de eerste bebouwing rondom het plangebied en in 1995 (figuur 15) werd het gebied zelf bebouwd. Ten westen van het plangebied ligt de Stompwijkse dijk. Op basis van historisch kaartmateriaal valt af te leiden dat het grootste gedeelte van de Stompwijkseweg een oude ontginningsstructuur is. Het verloop van deze weg is te zien op kaarten uit het begin van de 17e eeuw (1615 en 1626; figuren 6 en 7). Ook de Kniplaan, circa 800 meter ten westen en als dijk hoger in het landschap gelegen, lijkt een oude ontginningsstructuur te zijn en is vanaf de 17e eeuw op kaarten terug te vinden. De kwaliteit van deze kaarten is niet altijd

² Cultuurhistorische Waardenkaart Zuid-Holland

³ Cultuurhistorische Waardenkaart Zuid-Holland

even goed, maar ze tonen aan dat in 1626 ten zuiden van de Stompwijkseweg al sprake was van grootschalige veenwinning. De kaart uit 1615 laat bovendien zien dat er toen al sprake was van aanzienlijke bewoning, niet alleen bij Stompwijk, maar op meerdere locaties langs de weg naar Leidschendam (figuur 6). Een vergelijkbaar beeld ontstaat uit de kaart van de tweede helft van de 17e eeuw (1687, figuur 8), waarop op veel plaatsen bewoning is ingetekend, zelfs meer dan in de 19e eeuw (figuren 8 en 9). Ook zijn bruggen en molens aangegeven.

Vermoedelijk heeft de verving ertoe geleid dat veel van deze woonplaatsen, vooral langs het westelijk deel van de Stompwijkseweg, zijn verdwenen. Ook lijken bijna alle bruggen verdwenen te zijn, met uitzondering van de brug bij de Kniplaan. Langs de Kniplaan was geen bewoning aanwezig. De historische kaarten uit de 19e eeuw laten zien dat delen van het oude ontginningslandschap na verving en droogmaking behouden zijn gebleven, waaronder het ontginningslint van de Stompwijkseweg en de Kniplaan, die na de verving beide als veenrestdijken in het landschap zijn achtergelaten. Deze twee veenrestdijken zijn niet oud en vermoedelijk overblijfselen van 19e-eeuwse verving en droogmaking van de Huiszitterspolder en het westelijk deel van de Westeindsche Polder. Kaartmateriaal uit die periode toont aan dat de verving toen nog gaande was en dat ter plaatse van het plangebied nog water lag (figuur 9). In het plangebied zelf is geen bebouwing op de kaarten te zien. Het gebied heeft altijd een agrarische functie gehad en is in de loop van de 19e eeuw verveend en drooggemaakt. De oude verkavelingsstructuren zijn daarbij grotendeels hersteld, al zijn in de jaren '50 van de vorige eeuw sloten gedempt om de kavels te vergroten.

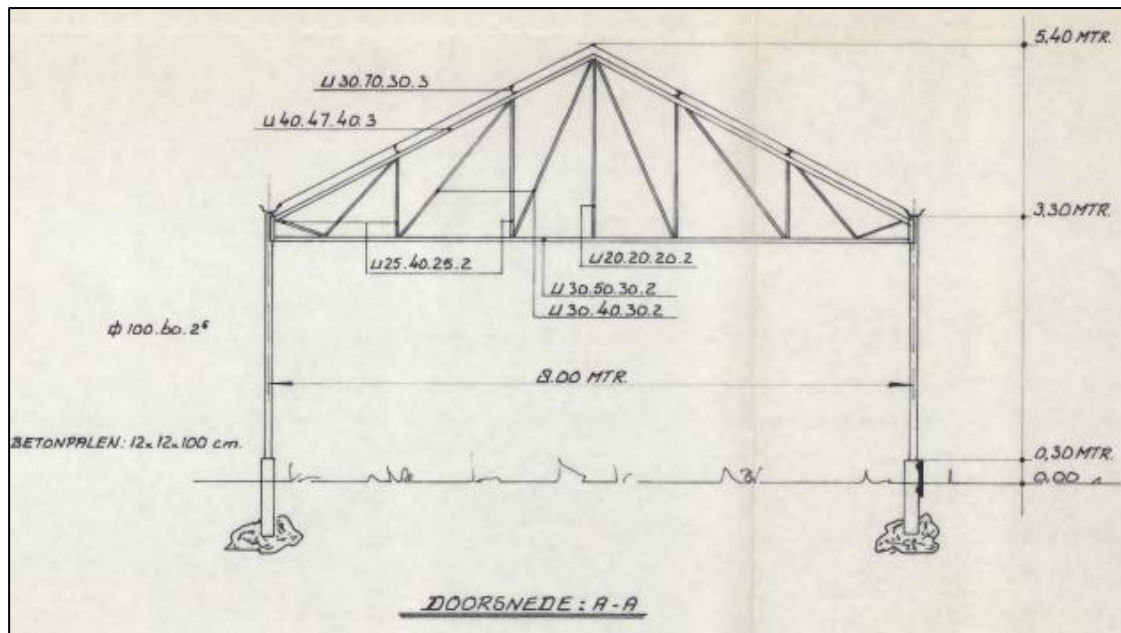
Militair Erfgoed

Uit de Indicatieve Kaart Militair Erfgoed (IKME) blijkt dat het plangebied niet als aandachtsgebied is aangemerkt. Restanten van kleinere militaire objecten en structuren, zoals crashlocaties, veldgraven of onderduikhollen, zouden desondanks in theorie nog aangetroffen kunnen worden. Anderzijds geven verschillende bronnen aan dat er geen verwachting is op het aantreffen van militaire objecten, inslagen van raketten of verschijnselen die gerelateerd zijn aan de Wereldoorlogen (zie bronnen: www.ikme.nl; www.vergeltungswaffen.nl; www.bunkerinfo.nl; www.tracesofwar.com). Volgens de VEO-bommenkaart zijn er in het gebied wel twee vooronderzoeken uitgevoerd, maar is er geen opsporing verricht; het rapport hiervan is niet openbaar beschikbaar (bron: www.explosievenopsporing.nl). Ook de Kaart van Verdedigingswerken geeft aan dat er geen militair erfgoed uit eerdere perioden binnen het plangebied wordt verwacht.

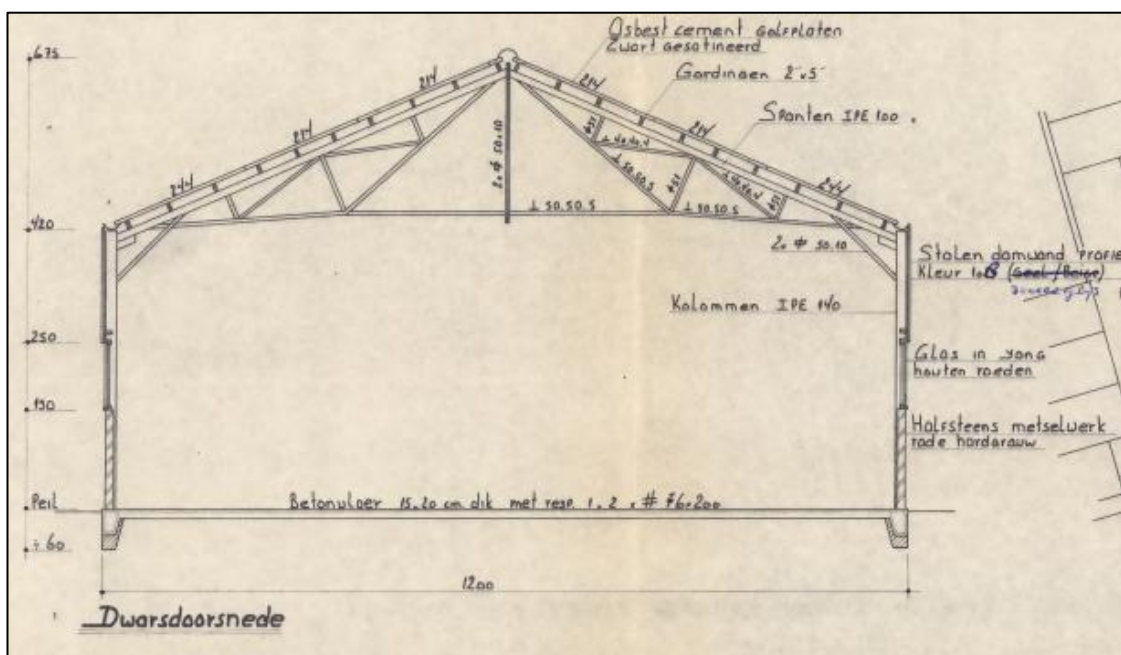
Huidig gebruik en bodemverstoringen

Op het moment van het onderzoek bestaat het plangebied voor het grootste deel uit kassen (3,5 hectare), die gebouwd zijn op poeren van ongeveer 60 cm onder maaiveld (zie figuren 2 en 5). **Tevens is er vloerverwarming aanwezig in de kassen. Het is niet bekend hoe diep deze reikt.** In het noordwesten bevindt zich een ondergronds waterbassin van 4.680 m², waarvan de diepte onbekend is. Het westelijke deel van het plangebied is deels verhard en bevat een bedrijfswoning van 124 m², gefundeerd op poeren tot circa 90 cm onder maaiveld (zie figuur 4). Het bedrijfspand, dat direct grenst aan de kas op perceel 1564, is eveneens gefundeerd tot ongeveer 60 cm onder maaiveld (zie figuur 3). Alleen het oostelijk deel van het terrein is voorzien van een betonnen verharding. Voor overige verstoringen van de bodem zijn geen aanwijzingen gevonden.

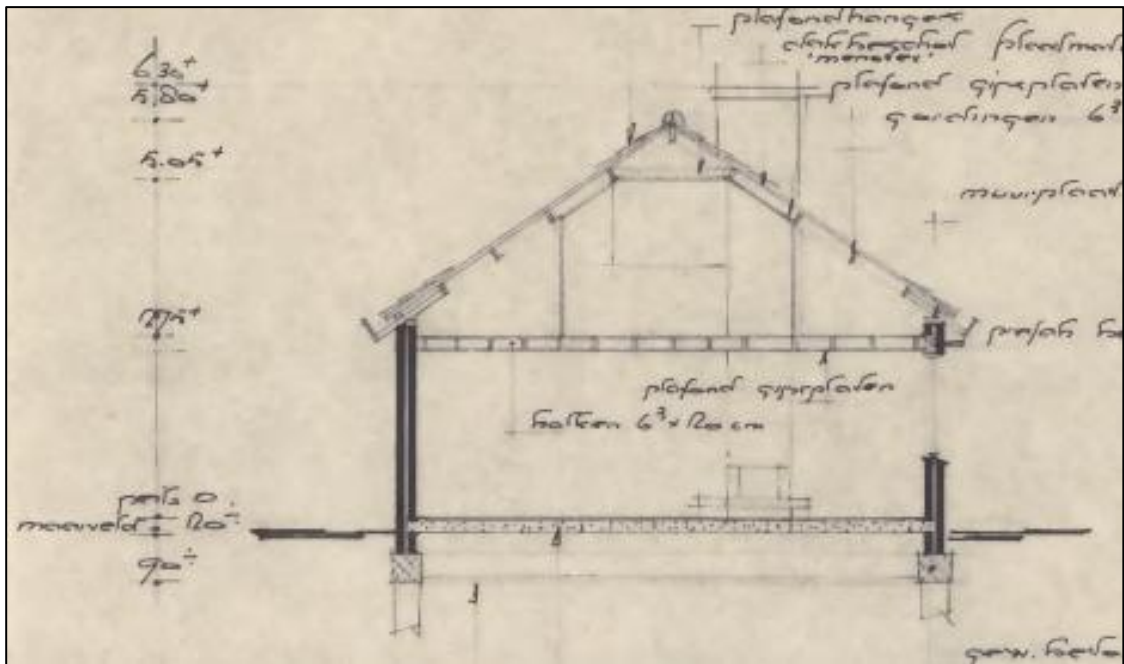
Tijdens dit vooronderzoek is een verkennend milieukundig bodemonderzoek uitgevoerd voor het gedeelte buiten de kassen. Hiervan is de conceptversie beschikbaar, maar nog geen definitieve versie. In de conceptversie wordt geconstateerd dat er door het gehele plangebied buiten de kassen sprake is van asbestverdacht materiaal. Ook is er in de bodem een verhoogd gehalte aan zware metalen en OCB aangetroffen. Deze houden verband met de agrarische activiteiten in het plangebied.

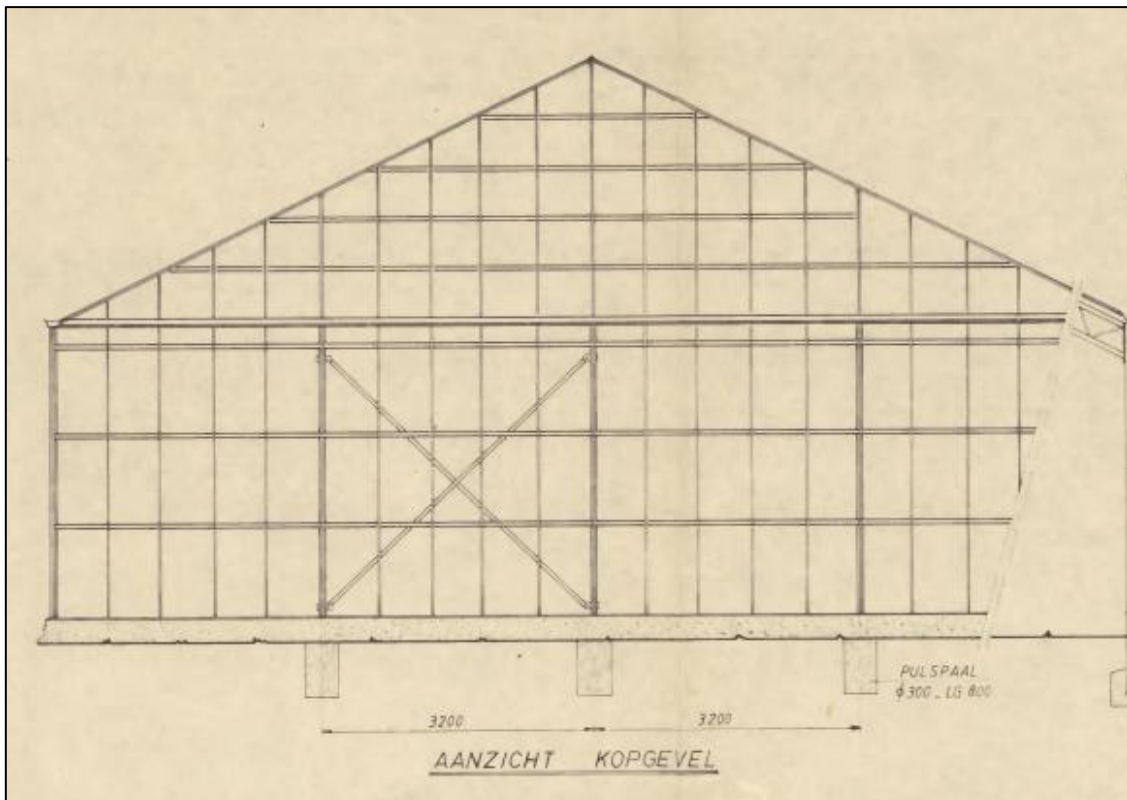
Figuur 2: Dwarsdoorsnede van de kas op perceel 1564 (Bouwarchief Leidschendam-Voorburg).

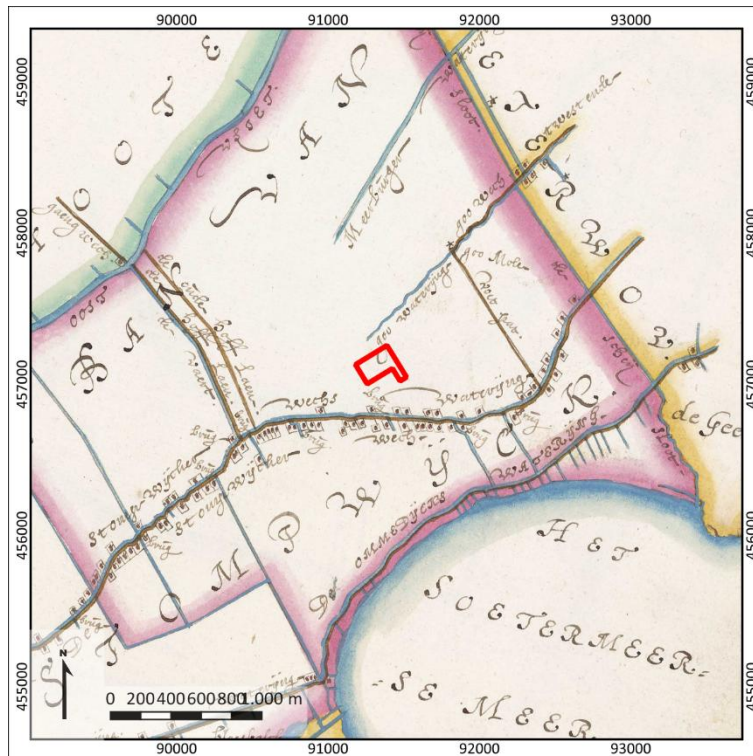
Figuur 3: Dwarsdoorsnede van de bedrijfsruimte op perceel 1564 (Bouwarchief Leidschendam-Voorburg).

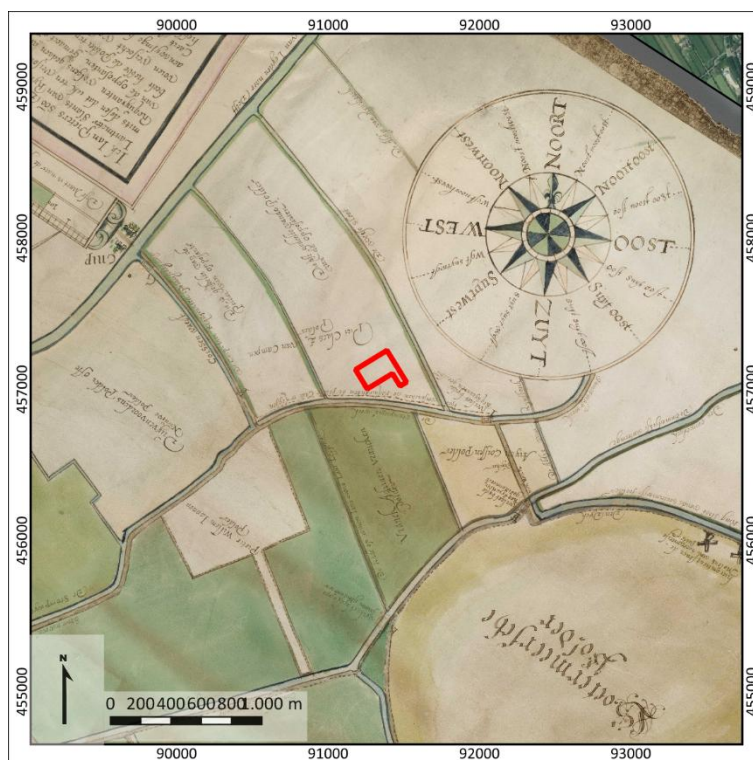
Figuur 4: Dwarsdoorsnede van de bedrijfswoning op perceel 1564 (Bouwarchief Leidschendam-Voorburg).

Figuur 5: Dwarsdoorsnede van de kas op perceel 1562 (Bouwarchief Leidschendam-Voorburg).

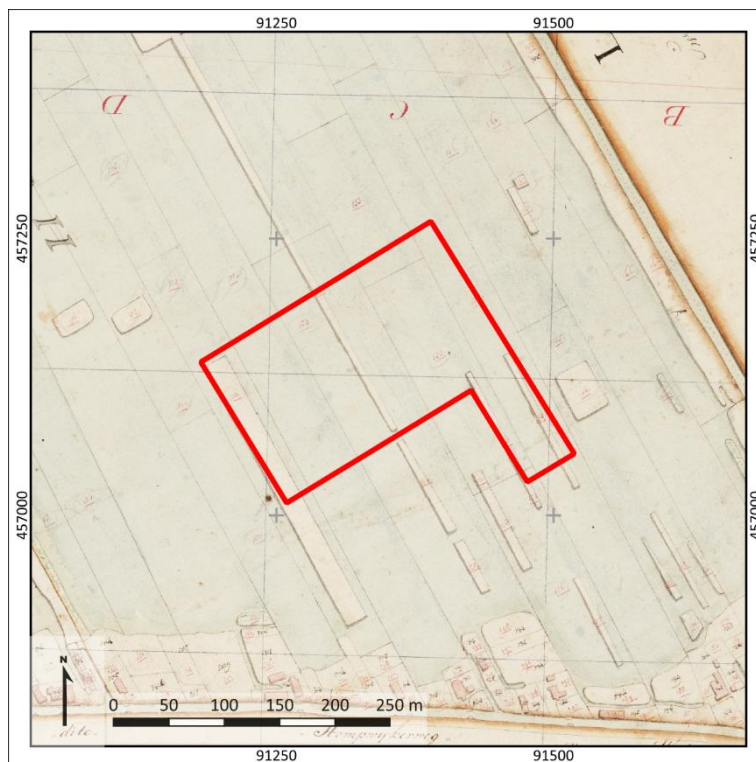
Figuur 6: Het plangebied (rood omlijnd) op een topografische kaart uit 1615 (Balthasar; bron: rijnland.net/over-rijnland/archieven-en-erfgoed).

Figuur 7: Het plangebied (rood omlijnd) op een topografische kaart uit 1626 (Douw; bron: archieven.nl; collectienummer A-1327).

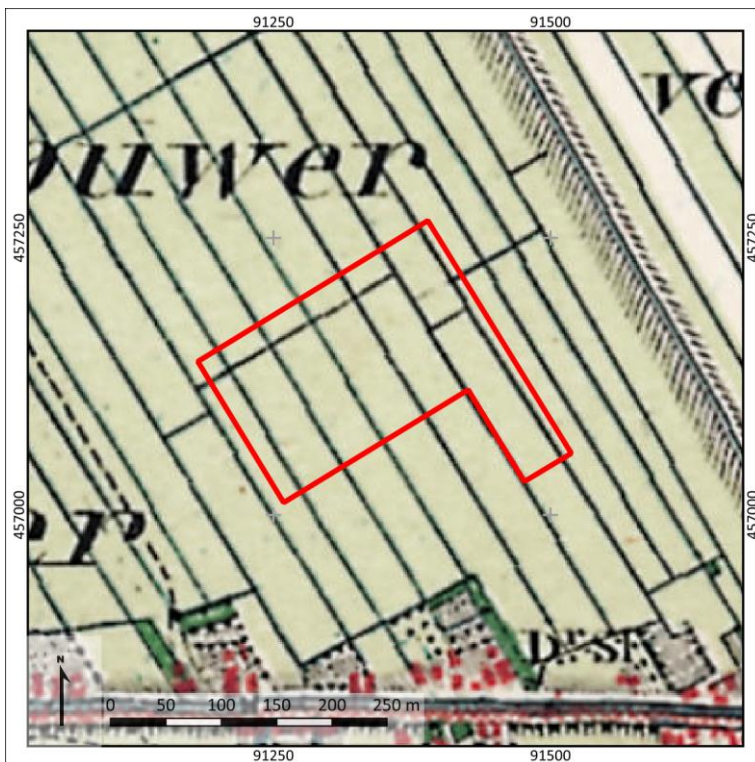
Figuur 8: Het plangebied (rood omlijnd) op een topografische kaart uit 1687 (Douw et al.; bron: archieven.nl; collectienummer A-1687).

Figuur 9: Het plangebied (rood omlijnd) op het Kadastrale Minuutplan uit 1811-1832 (bron: beeldbank.cultureelerfgoed.nl).

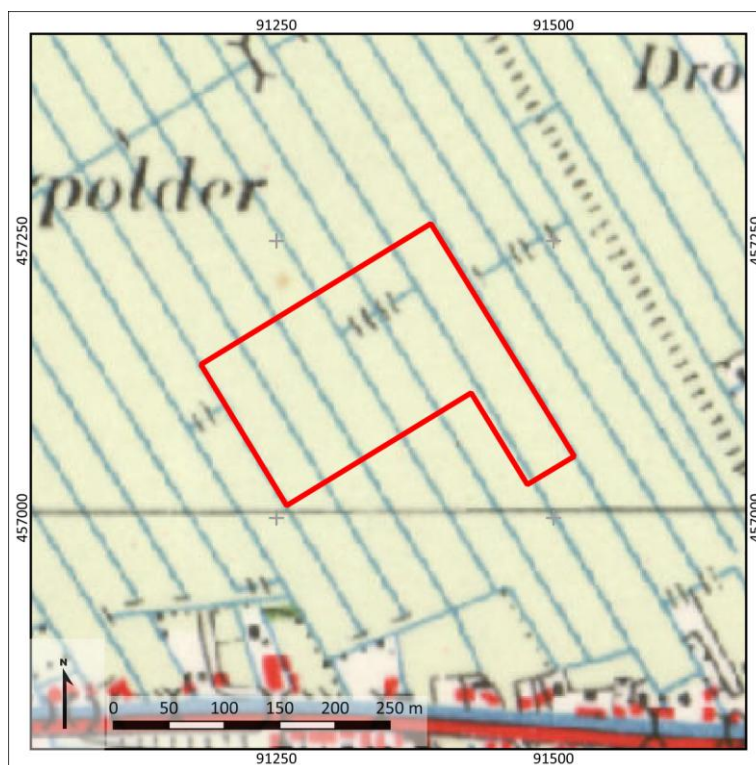
Figuur 10: Uitsnede van een topografische kaart uit 1880 (bron: www.topotijdreis.nl). Het plangebied is met rode lijnen weergegeven.

Figuur 11: Uitsnede van een topografische kaart uit 1900 (bron: www.topotijdreis.nl). Het plangebied is met rode lijnen weergegeven.

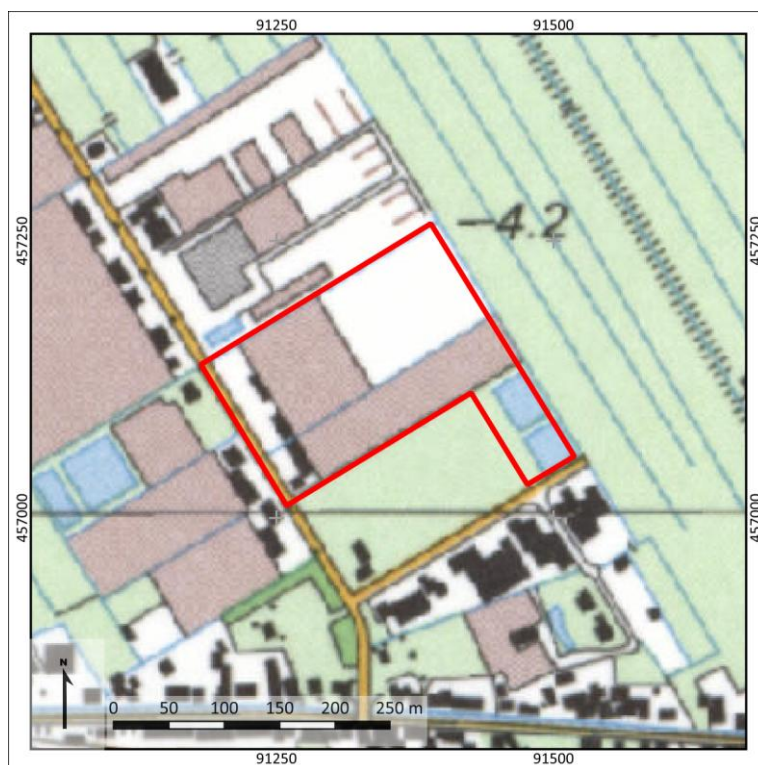
Figuur 12: Uitsnede van een topografische kaart uit 1925 (bron: www.topotijdreis.nl). Het plangebied is met rode lijnen weergegeven.

Figuur 13: Uitsnede van een topografische kaart uit 1955 (bron: www.topotijdreis.nl). Het plangebied is met rode lijnen weergegeven.

Figuur 14: Uitsnede van een topografische kaart uit 1975 (bron: www.topotijdreis.nl). Het plangebied is met rode lijnen weergegeven.

Figuur 15: Uitsnede van een topografische kaart uit 1995 (bron: www.topotijdreis.nl). Het plangebied is met rode lijnen weergegeven.

Figuur 16: Uitsnede van een luchtfoto uit 2019. Het plangebied is met rode lijnen weergegeven (bron: www.pdok.nl).

9. Gespecificeerde archeologische verwachting

Uit het bureauonderzoek blijkt dat archeologische resten uit het Mesolithicum en Neolithicum samenhangen met het voorkomen van getijdegeulen in de ondergrond. De oevers van deze geulen lagen destijds relatief hoog in het landschap en boden de droogste plekken van het gebied, waardoor permanente bewoning hier in principe mogelijk was. Hoewel er in de directe omgeving nog geen voorbeelden bekend zijn, sluiten vindplaatsen elders onder vergelijkbare omstandigheden de mogelijkheid niet uit dat nederzetting hier heeft plaatsgevonden. Voorwaarde is wel dat deze nederzettingen verbonden zijn aan relatief hoge, droge en deels gerijpte, zandige oeverwallen langs kreekgeulen.

Na het Neolithicum raakten deze oevers door intensieve veenvorming begraven en uit het zicht, waardoor bewoning niet langer mogelijk was. In de Bronstijd ontstond een uitgestrekt veenmoeras dat in het algemeen te drassig was voor bewoning, tenzij er lokaal sprake was van ontwatering en daardoor bewoonbare omstandigheden. Tot ver in de Middeleeuwen bleef het plangebied deel uitmaken van een omvangrijk veengebied. **Tegen het einde van de 12e eeuw begon men met de systematische ontginning, wat uiteindelijk leidde tot de droogmaking van de Meeslouwerpolder in 1611 en de Huiszitterpolder in 1627, direct na afronding van de verveening. De polders werden in 1848 samengevoegd tot de gecombineerde Huiszitter- en Meeslouwerpolder. Historische kaarten tonen aan dat er geen bebouwing in het plangebied aanwezig was. Daarom is de verwachting op het aantreffen van bewoningsresten uit de Bronstijd tot en met de Nieuwe Tijd laag.**

Resten uit het Mesolithicum en Laat-Paleolithicum liggen te diep (Formatie van Kreftenheije) en worden vanwege de geringe trefkans en ongunstige diepteligging buiten beschouwing gelaten.

Stratigrafische positie

Archeologische resten uit de periode Neolithicum bevinden zich in de top van de oeverafzettingen bevinden. Hoe diep exact dit archeologisch niveau zich zal bevinden is niet bekend. Uit boringen in en rondom het plangebied variëren dieptes van deze afzettingen tussen 0,5 tot 1,0 m -Mv in de verveende gebieden (circa 4,5-5,0 m -NAP).

Complextypen

In het plangebied kunnen nederzettingssporen worden aangetroffen, hetzij in de vorm van (seizoensgebonden) jachtkampementen, hetzij in de vorm van verhoogde huisplaatsen (boerderijen). Jachtkampementen kenmerken zich door een dichte vondstenstrooiing van onder andere fragmenten bewerkt vuursteen, hetgeen met name afhankelijk is van de langdurigheid en/of intensiteit van eventuele bewoning op die plek. De omvang ervan kan variëren tussen circa 100 en 1000 m². De aanwezigheid hiervan is in eerste instantie afhankelijk van de intactheid van de top van de oeverafzettingen in het gebied.

Prospectiekenmerken, zoekstrategie en advies

Op basis van de tijdens het bureauonderzoek verworven resultaten is het in eerste instantie de vraag in hoeverre in het plangebied nog archeologisch relevante niveaus aanwezig zijn. De niveaus, de top van de oeverafzettingen kunnen namelijk verdwenen of helemaal niet aanwezig zijn. Dit is bepalend voor het vaststellen van de archeologische verwachting. Om dit te kunnen toetsen, dient de lithologische opbouw van de ondergrond en de mate van intactheid van de bodem te worden vastgelegd. Dit kan plaatsvinden door middel van een verkennend booronderzoek. Op grond van dit onderzoek kan dan een uitspraak worden gedaan of en in hoeverre archeologische resten te verwachten zijn.

Tabel 3: Gespecificeerde archeologische verwachtingstabel.

Archeologische verwachting		Reden		
1	Datering	n.v.t.	Laat-Paleolithicum	Resten bevinden zich in de top van de Kreftenheije afzettingen. Deze bevinden zich te diep en de trefkans op deze resten is klein. Daarom worden ze voor dit kader buiten beschouwing gelaten (beneden 10 m -Mv).
		Middelhoog	Mesolithicum - Neolithicum	Resten bevinden zich in de top van eventuele oevers van getijdenkreken in een kwelderlandschap. Deze zijn vooralsnog niet heel duidelijk ter hoogte van het plangebied waar te nemen op de hoogtekaart, maar in de omgeving zijn ze wel aanwezig.
		Laag	Bronstijd – Nieuwe Tijd	Het plangebied lag in een nat veengebied. Al dat veen is tevens weggegraven. Daarnaast is er geen bewoning of bebouwing op kaarten aanwezig, maar lag er een veengebied met plassen.
2	Complexiteit	Nederzettingen (jachtkamp), sporen van landgebruik		
3	Omvang	100-1000 m ² (omvang jachtkamp)		
4	Diepteligging	Indien aanwezig; top van de oeverafzettingen tussen 0,5 tot 1,0 m –Mv in de verveende gebieden (circa 4,5-5,0 m -NAP).		
5	Gaafheid en conservering	-	De kans is aanwezig dat de ontwikkelingen uit de laatste 30 jaar de top van de oever heeft verstoord.	
6	Locatie	Onbekend, op dit moment het hele plangebied.		
7	Uiterlijke kenmerken (artefacten en type indicatoren)	Vindplaatsen kenmerken zich naar verwachting door vondsten, grondsporen of cultuurlagen.		
8	Mogelijke verstoringen	Zie 5.		

10. Conclusie en Advies

Conclusie

Uit het bureauonderzoek blijkt dat archeologische resten uit het Mesolithicum en Neolithicum samenhangen met het voorkomen van getijdegeulen in de ondergrond. De oevers van deze geulen lagen destijds relatief hoog in het landschap en boden de droogste plekken van het gebied, waardoor permanente bewoning hier in principe mogelijk was. Hoewel er in de directe omgeving nog geen voorbeelden bekend zijn, sluiten vindplaatsen elders onder vergelijkbare omstandigheden de mogelijkheid niet uit dat nederzetting hier heeft plaatsgevonden. Voorwaarde is wel dat deze nederzettingen verbonden zijn aan relatief hoge, droge en deels gerijpte, zandige oeverwallen langs kreekgeulen. Na het Neolithicum raakten deze oevers door intensieve veenvorming begraven en uit het zicht, waardoor bewoning niet langer mogelijk was. In de Bronstijd ontstond een uitgestrekt veenmoeras dat in het algemeen te drassig was voor bewoning, tenzij er lokaal sprake was van ontwatering en daardoor bewoonbare omstandigheden. Tot ver in de Middeleeuwen bleef het plangebied deel uitmaken van een omvangrijk veengebied. Tegen het einde van de 12e eeuw begon men met de systematische ontginning, wat uiteindelijk leidde tot de droogmaking van de Meeslouwer- en Huiszitterpolder in respectievelijk 1611 en 1627, direct na afronding van de verving. De polders werden in 1848 samengevoegd tot de gecombineerde Huiszitter- en Meeslouwerpolder. Historische kaarten tonen aan dat er geen bebouwing in het plangebied aanwezig was. Daarom is de verwachting op het aantreffen van bewoningsresten uit de Bronstijd tot en met de Nieuwe Tijd laag. Resten uit het Mesolithicum en Laat-Paleolithicum liggen te diep (Formatie van Kreftenheije) en worden vanwege de geringe trefkans en ongunstige diepteligging buiten beschouwing gelaten.

Advies

Op basis van de tijdens het bureauonderzoek verworven resultaten is het in eerste instantie de vraag in hoeverre in het plangebied nog archeologisch relevante niveaus aanwezig zijn. In eerste instantie is niet bekend of ter hoogte van het plangebied oevers van getijdegeulen aanwezig zijn geweest waarop eventueel archeologische resten kunnen liggen. Ook is onbekend of deze oevers nog intact zullen zijn gebleven gezien de gebiedsontwikkeling binnen het plangebied de afgelopen dertig jaar. Dit is bepalend voor het vaststellen van de archeologische verwachting. Om dit te kunnen toetsen, dient de lithologische opbouw van de ondergrond en de mate van intactheid van de bodem te worden vastgelegd. Dit kan plaatsvinden door middel van een verkennend booronderzoek. Op grond van dit onderzoek kan dan een uitspraak worden gedaan of en in hoeverre archeologische resten te verwachten zijn.

De opdrachtgever heeft aangegeven dat de kas vloerverwarming heeft waardoor nog niet kan worden geboord. Het Inventariserend veldonderzoek (IVO) zal volgen in een later rapport.

11. Geraadpleegde bronnen

Archeologische kaarten en databestanden:

- Archeologische Monumenten Kaart (AMK), Rijksdienst voor Cultureel erfgoed (RCE), Amersfoort, 2007.
- Archeologisch Informatie Systeem III (Archis3), Rijksdienst voor Cultureel erfgoed (RCE), Amersfoort, 2016.
- Bouwarchief Leidschendam-Voorburg
- www.ruimtelijkeplannen.nl
- archis.cultureelerfgoed.nl
- www.kadastralekaart.com
- www.archieven.nl
- www.pdok.nl
- www.ahn.nl
- Bodemkaart van Nederland 1:50.000 (Stiboka)
- Geomorfologische kaart van Nederland
- www.bodemloket.nl
- bagviewer.kadaster.nl
- www.kadaster.nl
- www.dinoloket.nl
- www.bhic.nl
- beeldbank.cultureelerfgoed.nl
- www.topotijdreis.nl
- www.ikme.nl
- www.tracesofwar.com
- <https://omgevingswet.overheid.nl>
- www.rijnland.net

Lijst met afbeeldingen

Figuur 1: Ligging van het plangebied (met rode lijnen aangegeven, bron: www.pdok.nl).	4
Figuur 2: Dwarsdoorsnede van de kas op perceel 1564 (Bouwarchief Leidschendam-Voorburg).	20
Figuur 3: Dwarsdoorsnede van de bedrijfsruimte op perceel 1564 (Bouwarchief Leidschendam-Voorburg).	20
Figuur 4: Dwarsdoorsnede van de bedrijfswoning op perceel 1564 (Bouwarchief Leidschendam-Voorburg).	21
Figuur 5: Dwarsdoorsnede van de kas op perceel 1562 (Bouwarchief Leidschendam-Voorburg).	21
Figuur 6: Het plangebied (rood omlijnd) op een topografische kaart uit 1615 (Balthasar; bron: rijnland.net/over-rijnland/archieven-en-erfgoed).	22
Figuur 7: Het plangebied (rood omlijnd) op een topografische kaart uit 1626 (Douw; bron: archieven.nl ; collectienummer A-1327).	22
Figuur 8: Het plangebied (rood omlijnd) op een topografische kaart uit 1687 (Douw et al.; bron: archieven.nl ; collectienummer A-1687).	23
Figuur 9: Het plangebied (rood omlijnd) op het Kadastrale Minuutplan uit 1811-1832 (bron: beeldbank.cultureelerfgoed.nl).	23
Figuur 10: Uitsnede van een topografische kaart uit 1880 (bron: www.topotijdreis.nl). Het plangebied is met rode lijnen weergegeven.	24

Figuur 11: Uitsnede van een topografische kaart uit 1900 (bron: www.topotijdreis.nl). Het plangebied is met rode lijnen weergegeven.....	24
Figuur 12: Uitsnede van een topografische kaart uit 1925 (bron: www.topotijdreis.nl). Het plangebied is met rode lijnen weergegeven.....	25
Figuur 13: Uitsnede van een topografische kaart uit 1955 (bron: www.topotijdreis.nl). Het plangebied is met rode lijnen weergegeven.....	25
Figuur 14: Uitsnede van een topografische kaart uit 1975 (bron: www.topotijdreis.nl). Het plangebied is met rode lijnen weergegeven.....	26
Figuur 15: Uitsnede van een topografische kaart uit 1995 (bron: www.topotijdreis.nl). Het plangebied is met rode lijnen weergegeven.....	26
Figuur 16: Uitsnede van een luchtfoto uit 2019. Het plangebied is met rode lijnen weergegeven (bron: www.pdok.nl).....	27

Literatuur

Bakker, H. de, 1966. De subgroepen van het systeem voor bodemclassificatie voor Nederland. In: Boor en Spade.

Berendsen, H.J.A., 2005. Landschappelijk Nederland. Assen (Fysische Geografie van Nederland). Derde, geheel herziene druk.

Cohen, K.M., E. Stouthamer, H.J. Pierik, A.H. Geurts, 2012. Digitaal Basisbestand Paleogeografie van de Rijn-Maas Delta. Dept. Fysische Geografie. Universiteit Utrecht. Digitale Dataset.

Dasselaar van, M., 2025. Inventariserend Veldonderzoek d.m.v. boringen WarmelinQ Rijswijk-Leiden Lot C – gemeente Leidschendam-Voorburg. Antea Group Archeologie-rapport 2024/02.

Groenhuijzen, M. R., 2022. Archeologisch bureau- en booronderzoek voor het plangebied Stompwijk-Doctor van Noortstraat 13-13d, gemeente Leidschendam-Voorburg. Zuidnederlandse Archeologische Notities 1116.

Kerkhoven, A.A., 2017. Transect-rapport 1523: Inventariserend Veldonderzoek Overige, IVO Verkennende en Karterende Fase. Aanvullende boringen Verbindingsweg Stompwijk, Gemeente Leidschendam-Voorburg (ZH). Transect Rapport 1523.

Maas, G. J., W.M. van der Meij, S. P. J. v. Delft, A. H. Heidema., 2019. Toelichting bij de legenda Geomorfologische kaart van Nederland 1:50 000. <http://legendageomorfologie.wur.nl/>. Wageningen, Wageningen Environmental Research.

Mulder, E.F.J de., M.C. Geluk, I. Ritsema, W.E. Westerhof & T.E. Wong 2003, De ondergrond van Nederland, Groningen.

Nales, T., 2015. Transect-rapport 821: Archeologisch Bureauonderzoek. Verbindingsweg Stompwijk, Gemeente Leidschendam-Voorburg (ZH).

Nales, T., 2016. Transect-rapport 1128: Inventariserend Veldonderzoek, IVO Verkennende en Karterende Fase. Stompwijk, Huyssitterweg 14-16, Gemeente Leidschendam-Voorburg (ZH). Transect Rapport 1128.

Pels-Ouweneel, A., 2018. Transect-rapport 1963: Inventariserend veldonderzoek d.m.v. proefsleuven. Stompwijk, Verbindingsweg deelgebied 3. Gemeente Leidschendam-Voorburg (ZH). Transect Rapport 1963.

Pels-Ouweneel, A. & B. Rendering, 2020. Transect-rapport 1963: Inventariserend veldonderzoek d.m.v. proefsleuven inc. aanvullende proefsleuven en opgraven Stompwijk, Verbindingsweg-Zustersdijk. Transect rapport 1963.

Petterson, M.A., Puijenbroek, F.P.J. van, Satijn, O.P.N., en Helsing, W.A.M., 2019. Archeologisch vooronderzoek in het kader van de geplande nieuwbouw van twee woningen aan de Huysitterweg 4 te Stompwijk, gemeente Leidschendam-Voorburg. Vestigia-rapport V1781.

Teixeira de Mattos, L.F. 1908. De Waterkeeringen, Waterschappen en Polders van Zuid-Holland. Volume 2. Martinus Nijhoff, 's-Gravenhage

TNO, 2020. Geologische Overzichtskaart van Nederland, schaal 1:600 000.

Valk, L. van der, 1996. Geology and sedimentology of Late Atlantic sandy, wave-dominated deposits near The Hague (South-Holland, the Netherlands): a reconstruction of an early prograding coastal sequence, in Coastal studies on the Holocene of the Netherlands (Beets, D.J., Fischer, M.M., en De Gans, W., red.), Mededelingen Rijks Geologische Dienst 57, p. 201-228.

Vos, P.C., 2015. Origin of the Dutch coastal landscape. Longterm landscape evolution of the Netherlands during the Holocene, described and visualized in national, regional and local palaeogeographical map series. PhD dissertation, Utrecht University, Barkhuis Groningen.

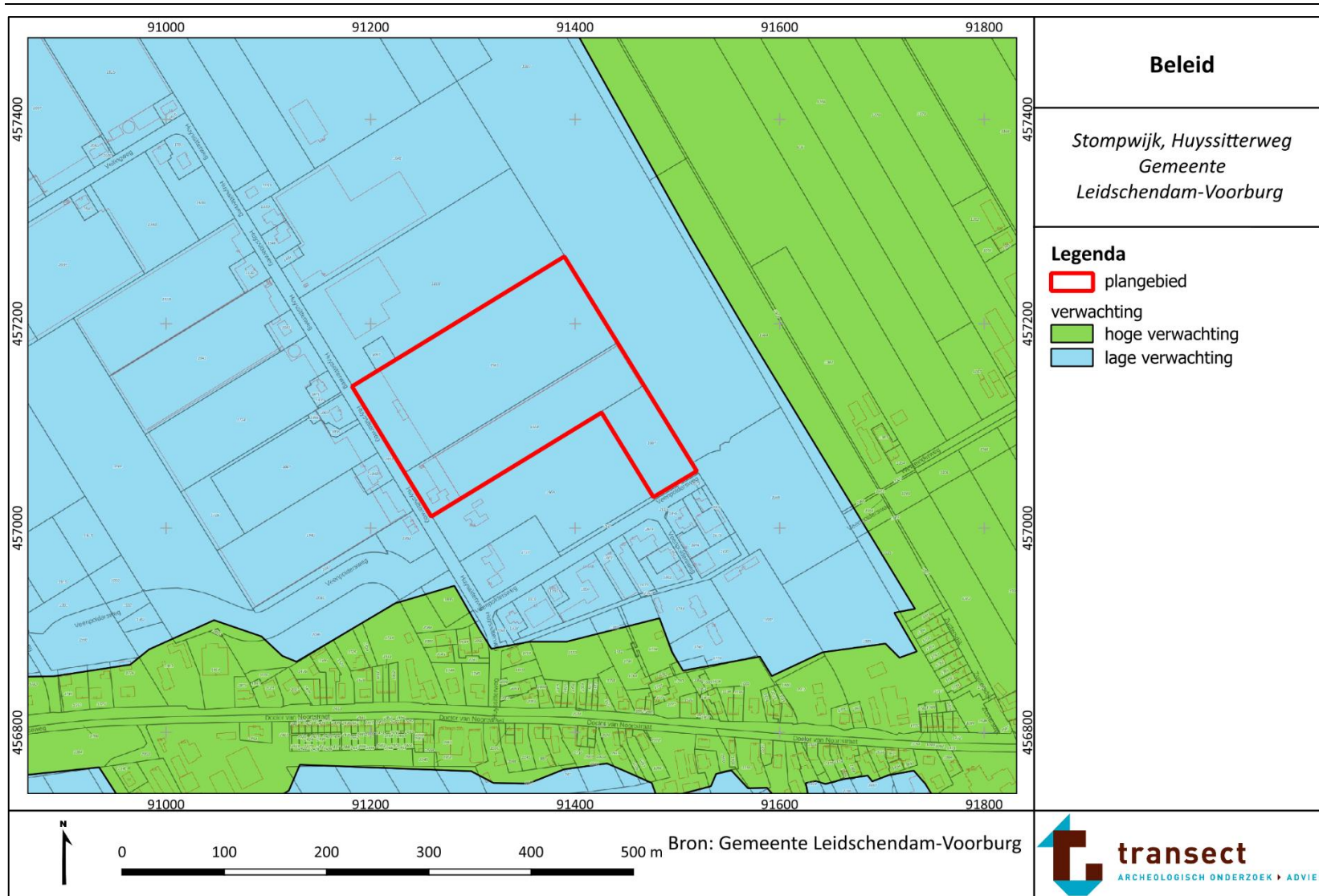
Bijlage 1: Archeologische periode-indeling voor Nederland

Periode	Deel-/subperiode	Van	Tot
Recent		1945 na Chr.	2050 na Chr.
Nieuwe Tijd	Late-Nieuwe tijd	1850 na Chr.	1945 na Chr.
	Midden-Nieuwe tijd	1650 na Chr.	1850 na Chr.
	Vroege-Nieuwe tijd	1500 na Chr.	1650 na Chr.
Middeleeuwen	Late-Middeleeuwen B	1250 na Chr.	1500 na Chr.
	Late-Middeleeuwen A	1050 na Chr.	1250 na Chr.
	Vroege-Middeleeuwen D	900 na Chr.	1050 na Chr.
	Vroege-Middeleeuwen C	725 na Chr.	900 na Chr.
	Vroege-Middeleeuwen B	525 na Chr.	725 na Chr.
	Vroege-Middeleeuwen A	450 na Chr.	525 na Chr.
Romeinse Tijd	Laat-Romeinse tijd B	350 na Chr.	450 na Chr.
	Laat-Romeinse tijd A	270 na Chr.	350 na Chr.
	Midden-Romeinse tijd B	150 na Chr.	270 na Chr.
	Midden-Romeinse tijd A	70 na Chr.	150 na Chr.
	Vroeg-Romeinse tijd B	25 na Chr.	70 na Chr.
	Vroeg-Romeinse tijd A	12 voor Chr.	25 na Chr.
IJzertijd	Late-IJzertijd	250 voor Chr.	12 voor Chr.
	Midden-IJzertijd	500 voor Chr.	250 voor Chr.
	Vroege-IJzertijd	800 voor Chr.	500 voor Chr.
Bronstijd	Late-Bronstijd	1100 voor Chr.	800 voor Chr.
	Midden-Bronstijd B	1500 voor Chr.	1100 voor Chr.
	Midden-Bronstijd A	1800 voor Chr.	1500 voor Chr.
	Vroege-Bronstijd	2000 voor Chr.	1800 voor Chr.
Neolithicum	Laat-Neolithicum B	2450 voor Chr.	2000 voor Chr.
	Laat-Neolithicum A	2850 voor Chr.	2450 voor Chr.
	Midden-Neolithicum B	3400 voor Chr.	2850 voor Chr.
	Midden-Neolithicum A	4200 voor Chr.	3400 voor Chr.
	Vroeg-Neolithicum B	4900 voor Chr.	4200 voor Chr.
	Vroeg-Neolithicum A	5300 voor Chr.	4900 voor Chr.
Mesolithicum	Laat-Mesolithicum	6450 voor Chr.	5300 voor Chr.
	Midden-Mesolithicum	7100 voor Chr.	6450 voor Chr.
	Vroeg-Mesolithicum	8800 voor Chr.	7100 voor Chr.
Paleolithicum	Laat-Paleolithicum B	18.000 BP	8.800 voor Chr.
	Laat-Paleolithicum A	35.000 BP	18.000 BP
	Midden-Paleolithicum	300.000 BP	35.000 BP
	Vroeg-Paleolithicum	-	300.000 BP

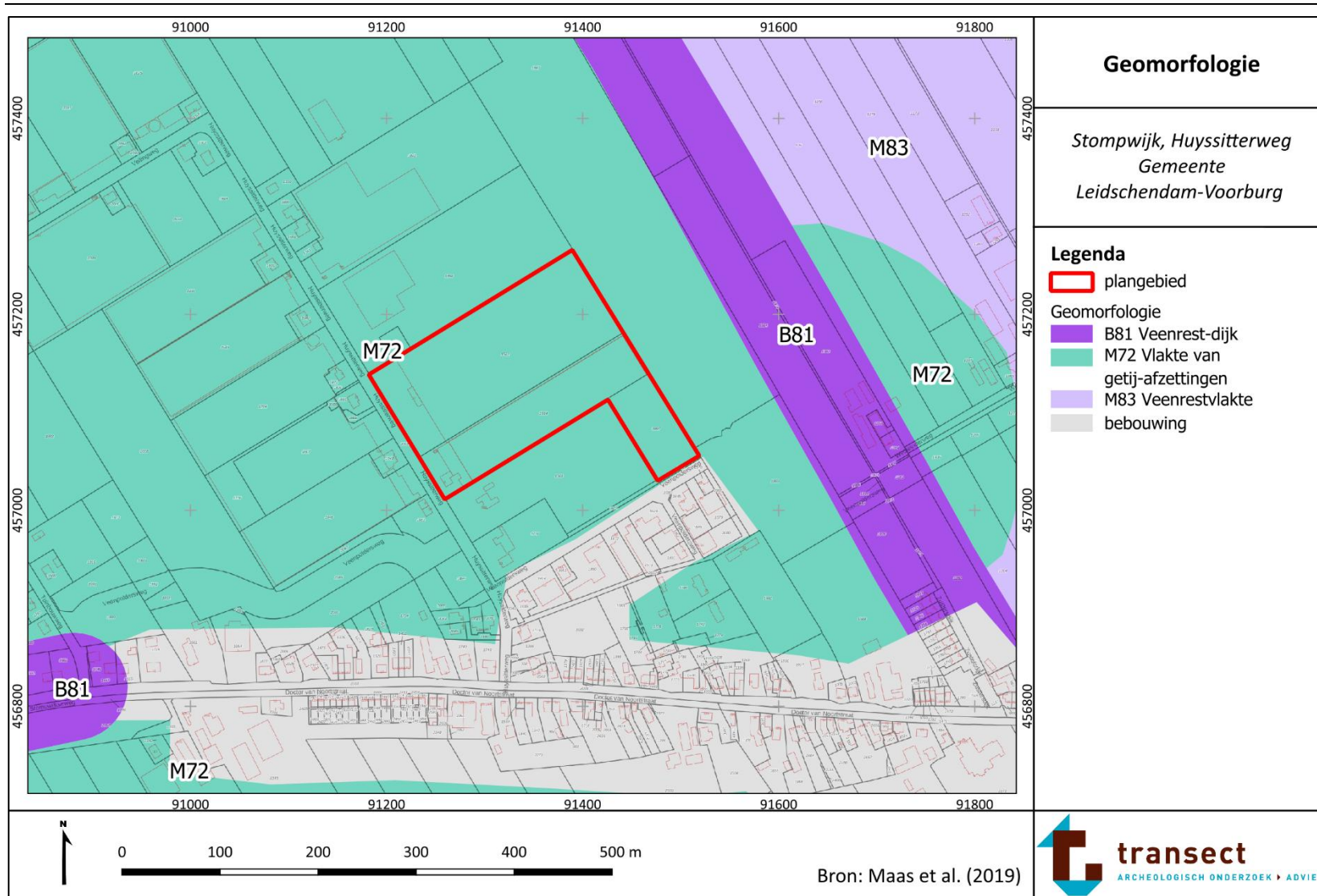
Bijlage 2: Plantekening toekomstige situatie

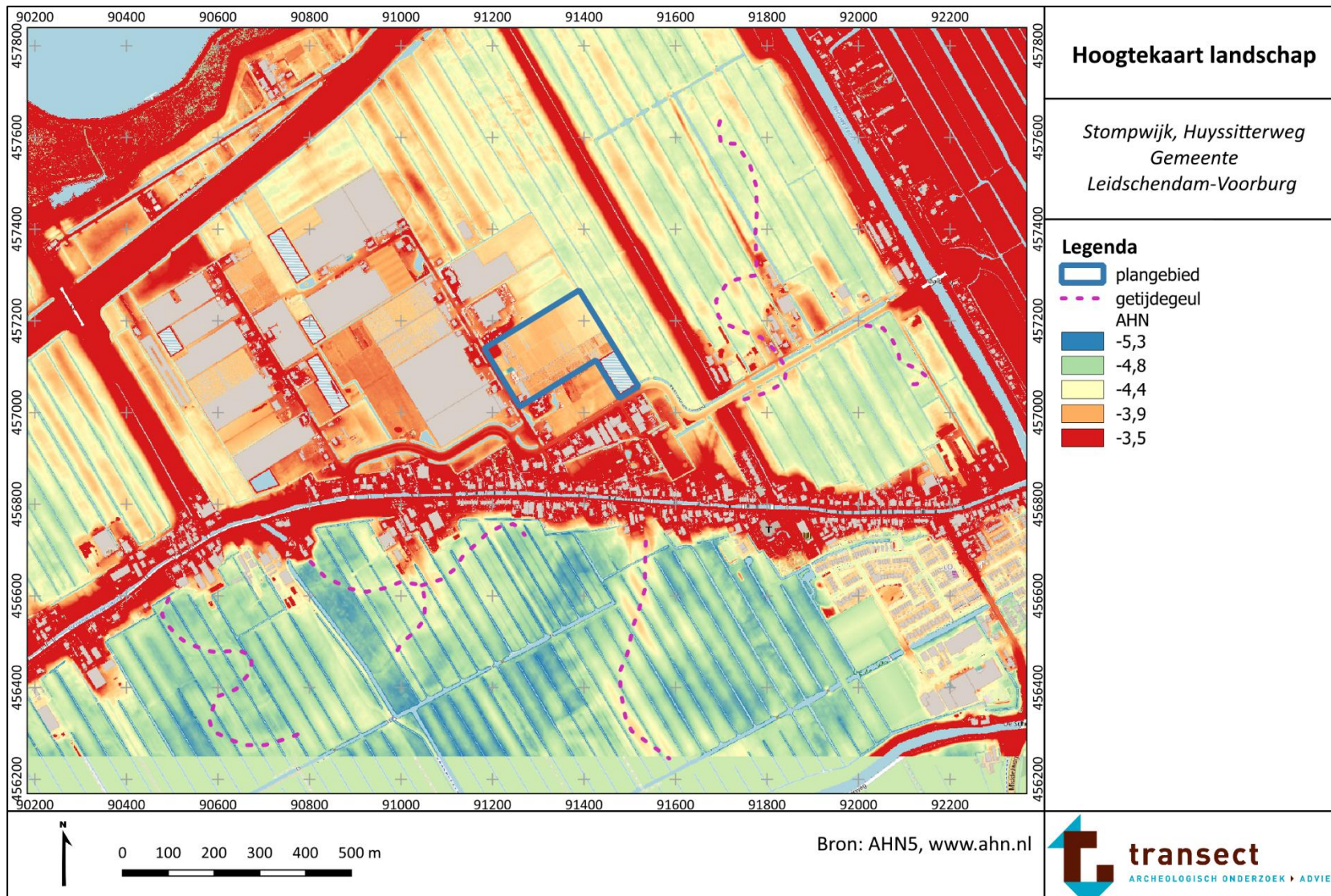
Bijlage 3: Archeologische beleidskaart van de gemeente Leidschendam-Voorburg

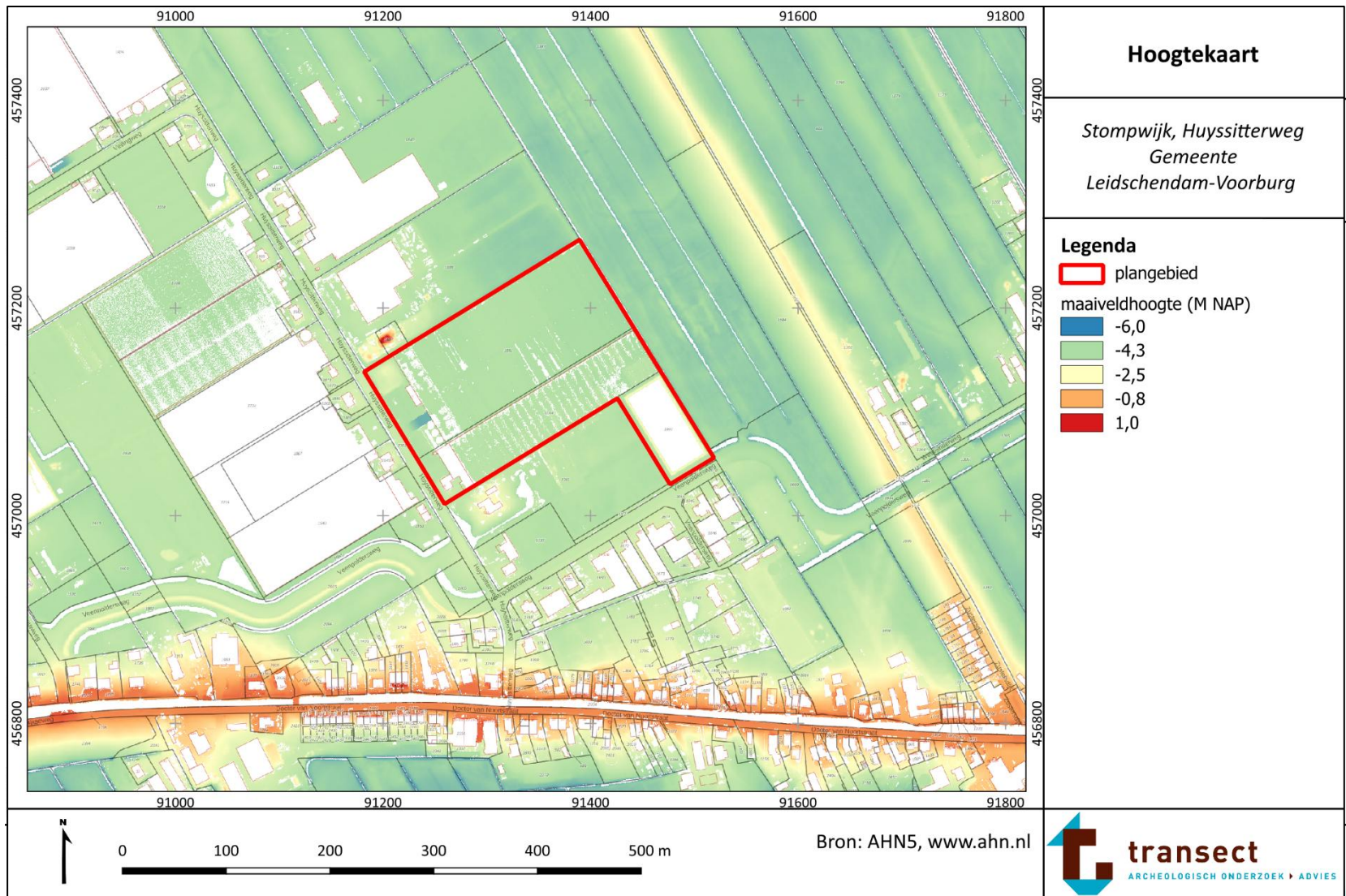

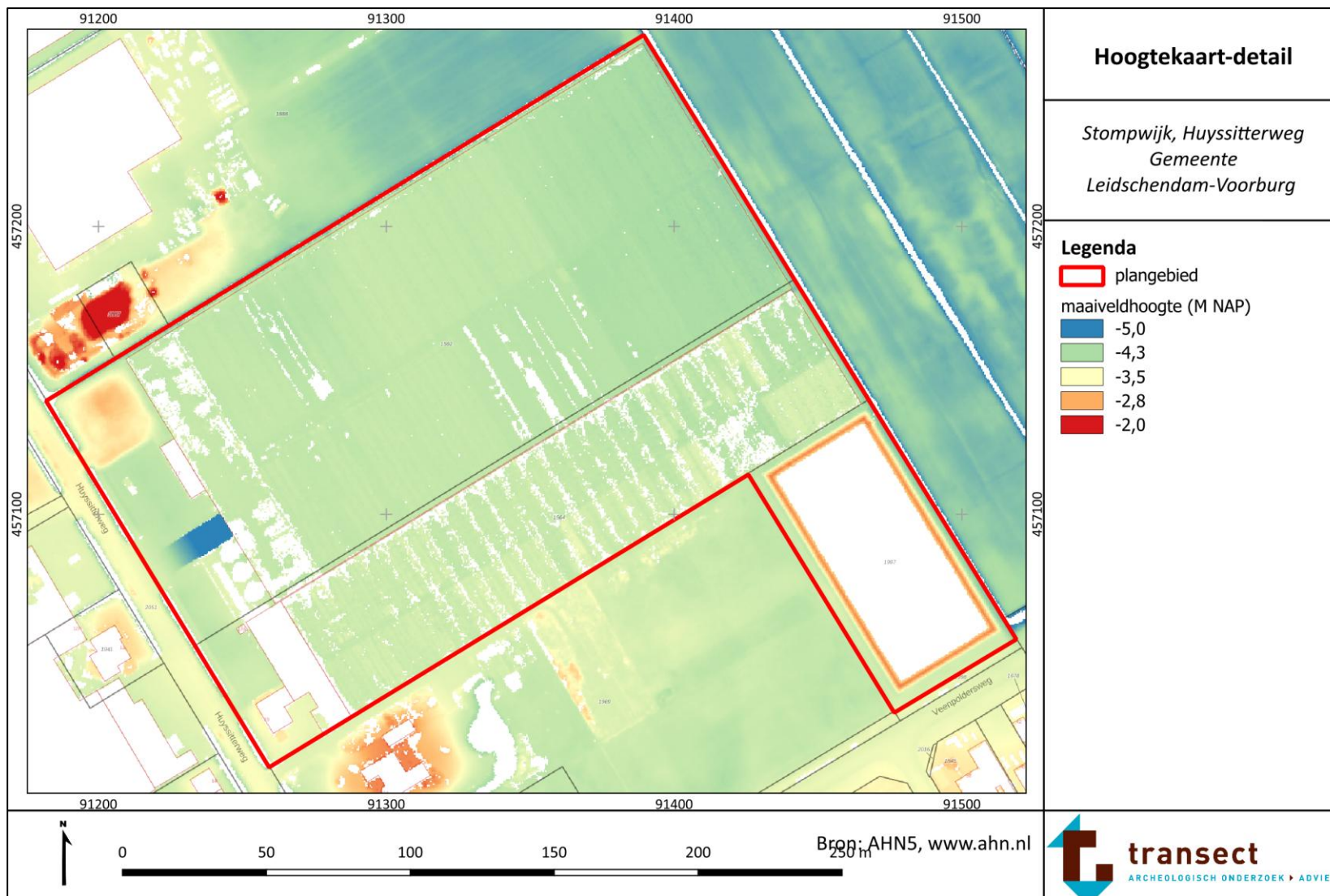
Bijlage 4: Geomorfologie

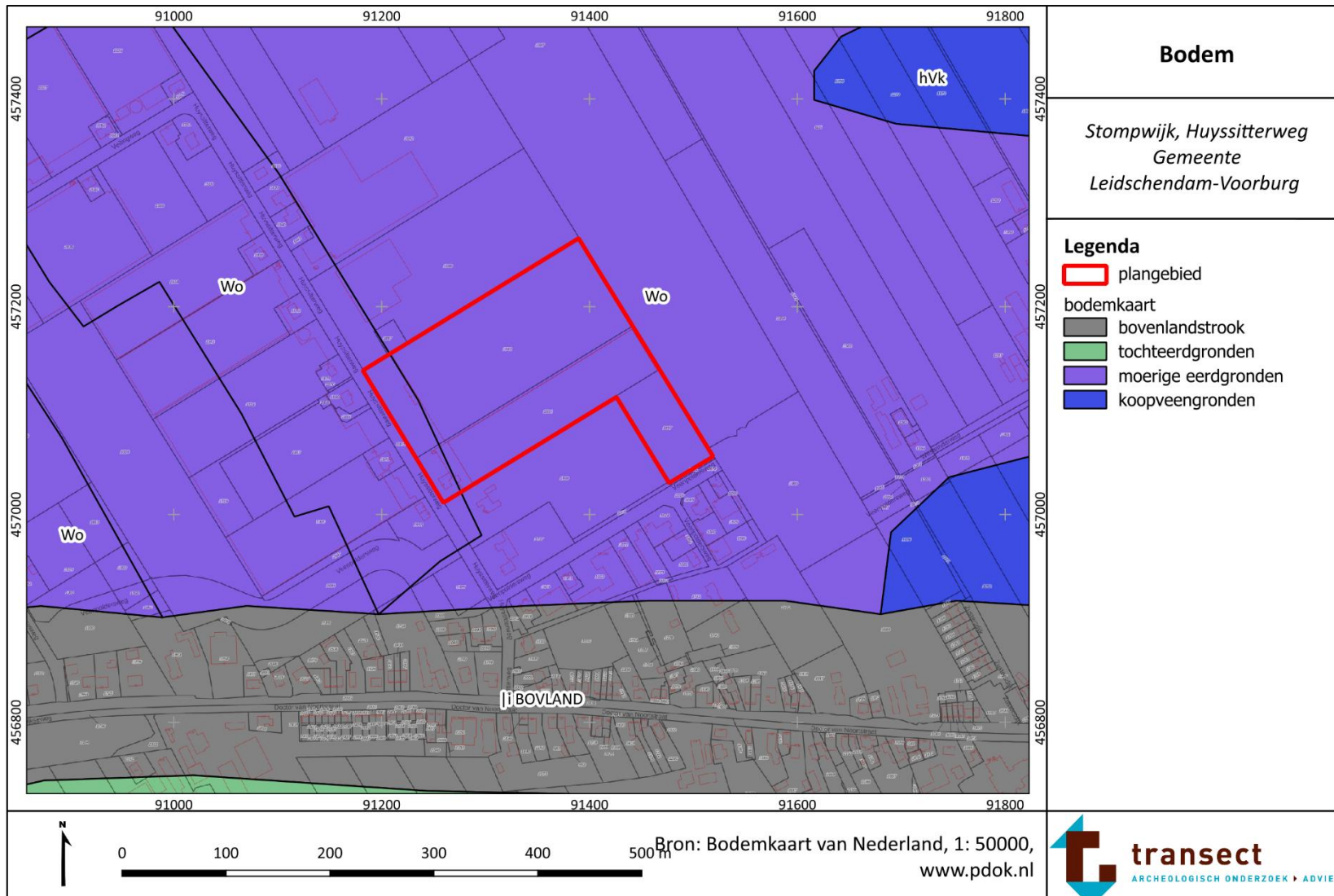
Bijlage 5: Hoogtekaart

Bijlage 6: Bodemkaart

Bijlage 7: Archeologische informatie

